

TÜRK CEZA YARGILAMASINDA İSTİNAF MAHKEMESİ KARARLARININ KESİN NİTELİĞİ VE KANUN YOLLARINA BAŞVURU

*Right to Apply to Legal Remedies and Irrevocable Qualification
of Appeal Court Decisions in Turkish Criminal Justice System*

Mustafa ATALAN*

Özet

İlk derece mahkemesi kararlarına karşı teminat ve bir üst kanun yolu olarak tasarlanan istinaf, ülkemizdeki ceza yargılama sistemini, iki dereceli bir sistemden, belli kararlar açısından üç dereceli bir sisteme geçişin zeminine taşımıştır. Böylece, ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükümlere karşı, ilk başvurulması gereken kanun yolu, istinaf olarak belirlenmiştir. İstinaf mahkemeleri tarafından verilen kararlardan bir kısmı, kesin olarak, bir kısmı da belli koşullar altında, Yargıtay yolu açık olmak üzere verilmektedir. Bu şekilde oluşturulan sistemle, belli kararlar açısından iki dereceli, belli kararlar açısından da üç dereceli bir yargılama sistemi benimsenmiştir. Bu çalışmamızda, hangi kararların bölge adliye mahkemelerinde kesinleştiği, hangi kararların temyize tabi olduğu, bu şekilde farklı iki sistemin öngörülmesinin, bireylerin, hak arama özgürlüğünü ne şekilde etkilediği hususları ve bu konudaki çözüm önerileri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İstinaf mahkemesi, Yargıtay, kesin karar, hak arama özgürlüğü

Abstract

Appeal that has been designed as higher legal remedy and a warranty for the decision of trial court has led up to transform criminal justice system in our country from two-level jurisdiction to three-level jurisdiction in terms of some decisions. Thus, the first legal remedy to be applied against the decisions given by trial court has been determined as appeal. A part of decisions of Appeal Courts is resolved absolutely, and other part resolved under some conditions, with Supreme Court Remedy alternative. With this system, a judicial system with two-level, for some decisions three-level, has been adopted. In this study, which decisions are finalized in the Appeal Courts, which decisions are subject to appeal and with this method, how to foreseeing of two different systems in this method affects the freedom of individuals to seek their legal rights will be evaluated and solutions about this issue will be suggested.

Key Words: Regional courts of justice, Supreme Court, final decision, right to legal remedies.

➤ Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee Permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 01.02.2022

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 21.12.2022

* Dr. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet savcısı, m.atalan4064@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6236-7981>

GİRİŞ

Hukuk devleti ilkesi ve bu ilkenin bir sonucu olarak bireylerin bağımsız mahkemeler tarafından yargılanması, ulusal ve ulusüstü belgelerde koruma altına alınmıştır.

Kanun yoluna başvurma hakkı, bireyler arasındaki eşitlik ilkesini geliştirecek şekilde düzenlendiğinde, hak arama özgürlüğünü ve temelde de adil yargılanma hakkını korumuş olacaktır.

Türkiyedeki ceza yargılama sistemine istinaf kazandırılmak suretiyle, davaların uzamasının önlenmesi, hukuki ve maddi hataların en aza indirilmesi, Yargıtayın, asıl fonksiyonu olan içtihat mahkemesi pozisyonuna dönmesinin sağlanması şeklindeki amaçlar hedeflenmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 7 nolu protokolünün kabul edilmesi ile birlikte de, iki dereceli yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

Belirtilen hedefler doğrultusunda, bölge adliye mahkemeleri, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun ile hukuk sistemimize ikinci derece mahkemeleri olarak girmiş ve 5271 sayılı CMK’da öngörülen olağan bir kanun yolu olarak belirlenmiştir.¹ Bu çerçevede, son değişiklikler ile birlikte, Türk hukuk sistemindeki ceza yargılaması; ilk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay şeklinde üçlü bir sistem çerçevesinde kurgulanmıştır.²

İlk derece mahkemeleri, Türkiyedeki tüm illerde ve Adalet Bakanlığı ile Hâkimler ve Savcılar Kurulunun belirlediği ilçelerde, ağır ceza merkezleri veya mülhakat adliyeleri olarak örgütlenmiştir. Ağır ceza merkezlerinde, ağır ceza mahkemesi ve adalet komisyonları bünyesinde oluşturulan mahkemeler ile ağır ceza mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde, asliye ceza mahkemeleri şeklinde örgütlenme yoluna gidilmiştir.

Türkiyede, kesin nitelikteki hükümler hariç olmak üzere, kural olarak bütün hükümler, istinaf kanun yoluna tabidir.³ Hangi kararların, hüküm niteliğinde olduğu, CMK’nın 223. maddesinde sayılmıştır.⁴ Buna göre, hüküm niteliğinde olmayan hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve karar verilmesine yer olmadığına şeklindeki kararlar, istinaf denetimine tabi değildir.⁵

¹ Muharrem Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf” (2016) S:65 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2331, 2333.

² Yargıtay CGK, E 2020/1-122 K 2021/533, 04.11.2021.

³ Seydi Kaymaz, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler” (2016) C: LXXIV S. 1 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 107, 107.

⁴ İbid 111.; Feridun Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabul Sorunu (Fakülteler Matbaası 1979) 120.

⁵ Koray Doğan, “Ceza Muhakemesinde Hüküm” (2008) C:3 S:7 Ceza Hukuku Dergisi 171,

Hükmün tefhim veya tebliğ edildiği andan itibaren ve belli süreler içerisinde, istinaf yoluna başvurulduktan sonra, CMK'da belirlenen kurallar çerçevesinde tayin edilen istinaf kararları, kesin nitelikte verilebileceği gibi, kanundaki koşulların oluşması halinde, bu kararlara karşı temyiz kanun yoluna da başvurulabilecektir.

Bu çerçevede, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen bazı kararlar, bölge adliye mahkemelerinin verdiği kararının niteliğine göre, burada kesinleşirken, bazı kararlar, temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmektedir. Bir başka ifadeyle, ilk derece mahkemesinin bazı kararları için sadece istinaf kanun yolu öngörülmüşken, bazı kararları için, hem istinaf hem de temyiz kanun yolu öngörülmüş olmaktadır. Bunun dışında, suçluların iadesine karar verilmesi ile ilgili kararlar doğrudan temyiz kanun yoluna tabidir. Kanun yolu denetimi açısından kabul edilen bu uygulama şekli; eşitlik ilkesi, hak arama özgürlüğü ve en geniş anlamda adil yargılanma hakkı açısından farklı parametrelerle değerlendirilmektedir.

I. İSTİNAF KAVRAMI VE TÜRKİYEDE BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİNİN YAPISI

A. İstinaf Kavramı

İstinaf, “burun”, “ön”, “uç” gibi anlamlara gelen ve “enf” kökünden türemiş olan, “bir duruma yeniden başlamayı” da ifade eden, Türk Dil Kurumuna göre de, bir mahkemenin verdiği karara karşı bir üst mahkemeye götürme, olarak ifade edilen Arapça kökenli bir kelimedir.⁶

İstinaf mahkemesi ise, en genel anlamda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararların, maddi ve hukuki yönden denetimini yapan mahkeme olarak tanımlanmaktadır.⁷ Bu mahkemeler, istinaf kavramının anlamındaki öz nedeniyle, yapılan hatalı işlemlerin ortadan kaldırılması, düzeltilmesi veya değiştirilmesi amacı güden ve bu amaçla kurulan yargısal kurumlar olarak kurulmaktadır.

172.; Yargıtay CGK, E 2010/3-118 K 2010/139, 08.06.2010

⁶ Nur Centel ve Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku (Deta Yaynevi 2021), 760-762.; Ferit Develioğlu, Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat (15. Baskı Aydın 1998) 461.; Özen (n 1) 2336.; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku II (5. Baskı Seçkin 2012) 253.; Ali Rıza Çınar; Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf (Adalet 2010) 56.

⁷ Nurullah Kunter, Muhakeme Hukuk Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Beta 1989) 1042., Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku (Savaş 2015) 338.; Ali Tanju Sarıgül, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf (Türkiye Barolar Birliği 2012) 21.; Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Özdem Özaydın, Esra Alan Akcan ve Efser Erden Tütüncü, Ceza Muhakemesi Hukuku (15. Baskı Seçkin 2021) 670-680.; Mustafa Ruhan Erdem, Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, (Seçkin 2010) 19.

İstinaf, yapılan maddi ve hukuki hataların giderilmesi, uygulamadaki birliğin sağlanması için oluşturulan olağan bir kanun yoludur.⁸ Geniş anlamda istinaf, ilk derece mahkemesinden tamamen bağımsız, bu mahkemelerin verdiği kararların ortadan kaldırılarak yeni bir karar verilmesi, yeni delillerin ortaya konularak yeni bir yargılama yapılması olarak değerlendirilmektedir.⁹ Dar anlamda istinaf ise, bütün yargılamanın tekrarlanması yerine, sadece eksik ve hatalı olan hususlarda denetim ve inceleme yapılması olarak açıklanmaktadır.¹⁰

Geniş anlamda istinafın, yargılamayı gereksiz yere uzatacağı düşüncesiyle, yabancı hukuk sistemlerinde, dar anlamda istinaf, daha çok kabul görmüştür. Ülkemizde de, sadece gerekli görülen eksikliklerin tamamlandığı veya ilgili yanlışlıkların düzeltildiği dikkate alınarak, dar anlamda istinaf sisteminin benimsendiği söylenebilecektir.¹¹ Bununla birlikte, dar anlamda istinaf ile hem maddi vaka denetiminin hem de hukuki denetimin gerçekleştirildiği kabul edilmektedir.¹²

Toplumsal ve siyasal hayatın gelişmesi, bireyin korunma ihtiyacının ve haklarının güvence altına alınması temasının hayat bulması ile birlikte, bağımsız mahkemelerin kurulması ve bu mahkemelerin de denetime tabi olması

⁸ M. Tahir Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1955) 353.; Turhan Tufan Yüce, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları (Erzurum 1968) 2.; Faruk Erem, “Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku” (1977) C: 34 S:1 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, 2.

⁹ Rezzan İtişgen, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, (2014) Yıl:5 S:16 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 373, 377.; Sarıgül (n 7) 6.

¹⁰ Feridun Yenisey, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu (n 4) 59.; Centel ve Zafer (n 6) 608.

¹¹ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku (Yetkin 2009) 637.; Özen (n 1) 2336.; Yargıtay CGK, E 2020/1-122 K 2021/533. 04.11.2021.

¹² Fatih Birtek, Ceza Muhakemesinde İstinaf (Adalet 2019) 28 vd.; Hasan Tahsin Gökcan, “İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları” (Temmuz 2013) Yıl: 3 S. 10, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 421, 422.; Sarıgül (n 7) 7.; Nurullah Kunter, Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Beta 2010) 1685; Feridun Yenisey, “Temyizin Genişletilmesi Sorunu” (1986-1987) C:52, S:1-4 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer’e Armağan 117.; Ali Rıza Çınar, Ceza Yargılamasında İstinaf Yolu Prof. Dr. Ali Naim İnan’a Armağan (2009) 1160.; “Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve hürriyetlerin kanunla sınırlanmaları mümkün ise de kanunlarla getirilen düzenlemelerin bir temel hak ve özgürlük olan mahkemeye erişim hakkını daraltıcı şekilde yorumlanamayacağı, kanuni düzenlemeler yorumlanırken Anayasa ve uluslararası sözleşmeler gibi üst normların da gözetilmesi gerektiği gözden kaçırılmamalıdır. Yargıtay CGK, E 2020/1-122 K 2021/533. 04.11.2021;” Yargıtay’ın hukuki denetim yapması, sınırlı bir şekilde olay yargılaması yapması gerektiği görüşü için bkz. Yener Ünver ve Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku (13. Baskı Adalet 2017) 778.; Sami Selçuk, “Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri” (2013) C:19, S. 2 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergileri 319, 320 vd.

hedefleri oluşturulmuştur. Bugün itibarıyla, Birleşik Krallıkta, Galler-İngiltere, Kuzey İrlanda ve İskoçya olarak üç farklı yargılama sistemi bulunmakta, ilk derece mahkemesi kararlarının istinaf incelemesi, “The Court of Appeal” tarafından yerine getirilmekte, bu mahkemeden verilen kararlara ve “The High Court”ın verdiği bazı kararlara karşı, temyiz incelemesi yapmak üzere, “The Supreme Court” görev yapmaktadır.¹³

Federal yapı ile yönetilen ABD sisteminde, “Trial court” denilen ilk derece mahkemeleri, bölge mahkemeleri denilen, “District courts”, 13 adet olan ve istinaf mahkemeleri olarak kabul edilen “Courts of appeals/Circuit Courts” , yüksek mahkeme olarak kabul edilen “Supreme Court of U.S.” bulunmaktadır.¹⁴

Fransada, 10 yıldan az hapis cezası verebilecek olan “Cour d’Assises” tarafından verilen kararlar, sadece hukuki inceleme yapacak olan “Cour de Cassation” isimli temyiz mercii tarafından düzenlenen diğer bir “Cour d’Assises” tarafından incelenirken; 10 yıldan fazla hapis cezası verebilen “Tribunal Correctionnel” tarafından verilen kararlar da “Cour d’Appeal” isimli istinaf mahkemesi tarafından incelenmektedir. Fransada sayısı 35 olan, bölge şeklinde örgütlenen ve yargı çevresi Danıştay tarafından kararname ile belirlenen istinaf mahkemeleri, talebe bakılmaksızın cezayı artırabileceği gibi azaltabilme yetkisine haizdirler.¹⁵

Almanyada, alt seviyede ve önemli olmayan davalar, “Amtsgericht” isimli mahkemelerde, önemli davalar ise, “Landgericht” isimli eyalet mahkemelerinde görülmektedir. Eyalet kararlarına yönelik denetim de “Oberlandesgericht”

¹³ Lady Hale, President of Supreme Court Devolution and The Supreme Court Speech <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-180614.pdf>, Devolution and the Supreme Court Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022; Edward King and Joseph Hawley, çeviren: İlhan Lütem, “İngiliz (Common Law)’unun Gelişmesi” (1959) C:16 S:1 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/633464> Erişim Tarihi: 12 Ocak 2022; Esin Örucü, “Karşılaştırmalı Hukukçu Gözüyle İskoç Hukuk Sistemi” (1990) C: 15 S: 18, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 71, 76., <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/259926>, Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022; Ömer Faruk Atagün, “Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi” (2019) 1, 10. <https://www.omeratagun.com/files/UK%20Supreme%20Court.pdf>, Erişim Tarihi: 02 Ocak 2022 10 vd.; İtişgen (n 9) 378.

¹⁴ Frank Schmalleger, “Criminal Justice Today” (2005) An Introductory Text for the 21 st Century: (8 th Edition). New Jersey: Pearson Education,.; Hakan Hakeri, “Amerikan Ceza Hukukuna Genel Bir Bakış” (Aralık 2008) C. 3, S:8 Ceza Hukuku Dergisi, 5, 10.

¹⁵ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Haluk Konuralp ve Emel Hanağası, “Fransız Hukukunda İptal Amaçlı İstinaf Yolu” (2007) S:1 Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi (MİHDER) 1795, 1797 vd.; Jean-Claude Marin, “Allocution du Procureur Général Jean Claude-Marin”(11 Janvier 2016) La semaine juridique-édition générale supplément au no:1-2, 6.; Jean Paul Jean, “Introduction”(22 Février 2017) Rapport de la commission de réflexion, 19 (<https://www.courdecassation.fr/IMG/03.%20Réforme%20de%20la%20Cour%20-%20Rapport%20de%20la%20Commission%20de%20réflexion%20&%20annexes.pdf>) Erişim Tarihi: 29 Ocak 2022

isimli mahkemeler tarafından yerine getirilirken, buradan çıkan kararlar da, belli koşullar halinde, “Bundesgerichtshof” isimli mahkemelerde görülmektedir.¹⁶ Buna göre, Alman Ceza hukukunda, istinaf mahkemelerinin, ikinci bir ilk derece mahkemesi olarak düzenlendiği söylenebilecektir.¹⁷

Adil yargılanmanın gereği olarak her ülkede, o ülkenin tarihsel gelişimi ve sosyal yapısı ile hukuk devleti olma yolunda gösterdiği çabaya göre, yargılanma hakkının yapılması farklılık göstermiştir. Adına istinaf denilmesi bile demokratik bakış açılarına sahip her siyasi sistemde, mahkemelere verilen kararların, bir üst mercii tarafından denetlenmesi kabul edilmiştir. Bu üst denetimin içeriği ve koşulları ile sayısı ise, ülkelerin, ceza yargılama sistemlerine göre değişkenlik göstermektedir.

B. Türkiyede Bölge Adliye Mahkemelerinin Yapısı

İstinaf kanun yolu, ülkemizde kurulduğu güne kadar, tartışılan bir kurum olmuştur.¹⁸ Bu çerçevede, istinaf, ilk olarak, 1879 tarihindeki Usul-ü Muhâkemât-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkat ile Fransız ceza yargılama sisteminden esinlenerek hukuk sistemimizdeki yerini almıştır.¹⁹ Buna karşın, sadece bu mahkemelerde görevlendirilmiş hâkimlerin bulunmaması, yani hâkimlerin, hem ilk derecede hem de istinafta çalışmaları, yetersiz eğitim almış olmaları eleştirilmiştir. Bununla birlikte, bu mahkemelerde hatalı kararların çıkması ve yargılama sürecinin uzadığı şeklindeki eleştiriler nedeniyle, ilgili kanun, 1924 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra yeniden istinafların kurulması yönünde çalışmalar yapılmış ise de, bu çalışmalardan bir sonuç alınamamıştır.²⁰

1993 yılında hazırlanan bir tasarıda, üst kanun yolu ifadesi kullanılmış iken, 2002 yılındaki tasarıda, açık bir şekilde ve ilk defa “istinaf” kavramına yer verilmiştir.²¹

5235 sayılı Kanunla 01.6.2005 tarihinde kurulmasına dair kanuni düzenleme sonrasında, bölge adliye mahkemelerinin fiili olarak kurulması, aynı Kanunun geçici 2. maddesi gereğince, iki yıl süreyle ertelendikten sonra, 5320 sayılı Kanunun 8/1. maddesiyle, söz konusu mahkemelerin kurulmasının

¹⁶ İtişgen, (n 9) 378.

¹⁷ Claus Roxin, “Strafverfahrenrecht”, Münschen, (1987) 335.; Özen. (n 1) 2342.

¹⁸ Çınar, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf (n 6) 246.

¹⁹ Birtek (n 12) 24 vd.

²⁰ Yenisey, Ceza muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabul Sorunu (n 4) 38.; Özen (n 1) 2338.

²¹ Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, Ceza Muhakemesi Hukuku (Seçkin 2014) 788.; Taner (n 8) 18.; Öztekin Tosun, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Muhakemenin Yürüyüşü (Sulhi Garan 1973) 187.

geri bırakılmasına karar verilmiştir. Daha sonra, Adalet Bakanlığının aldığı 07.11.2015 tarihli kararla, bölge adliye mahkemelerinin, 20.07.2016 tarihinden itibaren fiili olarak göreve başlayacakları duyurulmuştur.²²

İlk aşamada 9 bölgede kurulan bölge adliye mahkemeleri, sayının artması sonucunda, bugün itibarıyla, 15 bölgede faaliyet göstermektedir. 5235 sayılı Kanunun 25 ve devamı maddelerine göre, bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Bölge adliye mahkemelerinin yargı çevrelerinin belirlenmesine, değiştirilmesine veya bu mahkemelerin kaldırılmasına Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir. Bölge adliye mahkemeleri, başkanlık, ceza daireleri başkanlar kurulu, hukuk daireleri başkanlar kurulu, daireler, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşur. Her bölge adliye mahkemesinde bir başkan bulunur. Başkanlık, başkan ile yazı işleri müdürlüğünden oluşur.²³

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu ve hukuk daireleri başkanlar kurulu, bölge adliye mahkemesi başkanı ve ilgili dairelerin başkanlarından oluşur. Bölge adliye mahkemesi başkanının bulunmadığı hâllerde, kurulun başkanlığını ilgili daire başkanlarından kıdemli olanı yerine getirir. Daire başkanının mazereti hâlinde, o dairenin kıdemli üyesi kurula katılır. Bölge adliye mahkemeleri, hukuk ve ceza dairelerinden oluşur. Her bölge adliye mahkemesinde en az üç hukuk ve en az iki ceza dairesi bulunur. Gerekli hâllerde dairelerin sayısı, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca artırılıp azaltılabilir. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur.²⁴

Her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından oluşur. En kıdemli Cumhuriyet savcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili olarak görev yapar.²⁵

Bölge adliye mahkemeleri, birbirinden bağımsızdır, fakat içtihat birliğinin sağlanması ve tüm ülkede verilen kararlar arasında bir uyum sağlanması açısından, Yargıtayın belirlediği temel içtihatlarla uygun kararlar verilmesi önem arz etmektedir. İstinaf mahkemesi kararları arasında uyumsuzluk çıkması durumunda, söz konusu uyuşmazlığın Yargıtay tarafından giderilmesi mümkündür.

²² Özen (n 1) 2339.

²³ İbid 2332.

²⁴ İbid 2332.

²⁵ İbid 2332; Mustafa Artuç ve Mehmet Tevfik Elmas, Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları (3. Baskı, Adalet 2019) 527.

II. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KANUN YOLLARI VE İSTİNAF

Türk hukukunda, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlara yönelik olarak olağan ve olağanüstü kanun yolları öngörülmüştür. Olağan kanun yolları olarak; itiraz, istinaf ve temyiz kanun yolları, olağanüstü kanun yolları olarak; yargılamanın yenilenmesi, kanun yararına bozma, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı şeklinde yollar benimsenmiştir. Bu kanun yolları sayesinde, mahkemeye başvuran kişilerin, ilk derece mahkemesi tarafından leh veya aleyhlerine verilen kararlara yönelik yeniden inceleme talebinde bulunarak haklarını aramaları sağlanırken, bu şekilde adalete olan güven tesis edilerek bireysel ve toplumsal manevi tatmin gerçekleşmektedir.

5271 sayılı CMK'da, ilk derece mahkemesinin hükümlerine karşı işletilecek olan olağan kanun yolları²⁶, ikinci derece kanun yolu veya hukuki derece kanun yolu olarak tasarlanmıştır. İstinaf mahkemeleri, hem maddi hem de hukuki yönden denetim yapma özelliği nedeniyle, ikinci derece bir yol olarak kabul edilirken; temyiz kanun yolu, hukuki denetim olarak öngörülmesi nedeniyle, hukuki derece yolu olarak tanımlanmaktadır. Bir ceza yargılama sisteminde, temyiz ve istinafın birlikte düzenlenmiş olması durumu, tek başına, belirtilen bu sistemin, üç dereceli olduğu anlamına gelmeyecektir.²⁷ Çünkü ülkemizde olduğu gibi, bazı ilk derece mahkemesinin kararları istinaf kanun yolunda kesinleşirken ve bu şekilde iki dereceli bir yargılama öngörülmüşken, bazı ilk derece mahkemesinin kararları sonucu verilen istinaf kararları da temyiz yoluna tabi olmakla üç dereceli bir yargılamanın konusu olabilmektedir.

CMK'nın 267. ve devamı maddelerinde itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Buna göre, hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilecektir. Örneğin, hükmün açıklanmasının geri bırakılması şeklindeki kararlarda olduğu gibi, itiraz yolunun açık olduğu durumlarda, istinaf yoluna gidilmeyecektir.²⁸

CMK'nın 272/3. maddesine göre, hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üç bin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine ve kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz.²⁹ Bu kapsamda, söz konusu hükümler, ilk derece mahkemesi tarafından verildiği anda kesindir.

²⁶ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, (Beta 2007) s. 472.

²⁷ Özbek, Kanbur, Doğan, Bacaksız ve Tepe (n 25) 787.; Çınar, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf (n 6) 1162.; İtişgen (n 9) 375.; Tosun (n 25) 175.; Veli Özer Özbek, Ceza Muhakemesi Hukuku (Seçkin 2006) 721.

²⁸ Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemesi Hukuku, (Yetkin 2006) 521.; İstinaf kanun yolunda itiraza tabi kararlar için bkz. Erdem (n 7) 153.

²⁹ Soyaslan (n 33) 521

Kanunun 285. maddesine göre, 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adli İş Birliği Kanununun 18/4. maddesi hariç; diğer kanunlarda temyiz edilebileceği veya haklarında Yargıtaya başvurulabileceği belirtilmiş olup da bölge adliye mahkemelerinin görev alanına giren dava ve işlere ilişkin ilk derece mahkemelerinin karar ve hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulur.³⁰

İlk derece mahkemelerinin kesinleşmemiş bütün kararları için, yukarıda belirtilen istisnalar dışında, kural olarak istinaf kanun yolu açıktır.³¹

İlk derece mahkemesince, hüküm, 20.07.2016 tarihinden önce verilmesine rağmen, bu tarih itibariyle, henüz istinaf süresi dolmamış ise, bölge adliye mahkemesinin mi yoksa Yargıtayın mı görevli olduğu konusunda bir tartışma yapılmaktadır. Bu çerçevede, belirtilen durumda, başvurulacak kanun yolunun, istinaf olması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülse de³² kanaatimizce, kanunun, hüküm tarihini esas aldığı kabul edilerek, hüküm tarihinin, 20.07.2016 tarihinden sonra olması durumunda, bölge adliye mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmelidir.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bu tarihten önce verilmesine rağmen, hüküm, bu tarihten sonra açıklanmış ise, yine istinaf kanun yolu uygulanacaktır. Yine, hüküm, bu tarihten önce verilmesine rağmen, başvurunun süre nedeniyle veya başka bir nedenle reddine dair ek karar, bu tarihten sonra verilmiş ise, kanun yoluna gidilecek olan karar, söz konusu ek karar olduğu için ve bu ek karar da, 20/07/2016 tarihinden sonra verildiği için, artık istinaf kanun yoluna dair hükümler uygulanmalıdır. Buna karşın, daha önce Yargıtay incelemesinden geçen dosyalarla ilgili olarak yeniden verilen hükümler, bu tarihten sonra olsa bile temyiz kanun yolu uygulanacaktır.

Kanunun 272 ve devamı maddelerinde düzenlenen istinaf yoluna başvurmak için, Kanunda belirtilen taraflarca istinaf talebinde bulunma zorunluluğu var iken, on beş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler, bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir.

Yapılan istinaf istemi süresinde değil, istinaf yoluna başvurulamayacak bir hükme karşı istinaf yoluna gidilmiş ya da istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yok ise, ilk derece mahkemesi, Kanunun 276/2. maddesi gereğince, yedi gün içinde ve itiraza tabi olmak üzere, istinaf başvurusunun reddine karar vermelidir. Bu karara yönelik yapılan itiraz sonucunda, bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararının usul ve yasaya uygun olduğunu değerlendirdiği takdirde, kesin olmak üzere, istinaf başvurusunun reddine karar

³⁰ İtişgen (n 9) 379.; Köksal Bayraktar, "Ceza Yargılamasında İstinaf Kanun Yolu" (TBB Yayınları 7-8 Mart 2003) N: 52 İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantı 177

³¹ Ejder Yılmaz, İstinaf, (Yetkin 2005) 57.; Kamil Yıldırım, Hukuk Devletinın Gereği İstinaf, (Nesil 2000) 45.

³² Kaymaz (n 3) 109.

verir. Buna karşın, ilk derece mahkemesince, koşulları oluştuğu halde, istinaf başvurusunun reddine karar verilmeden, vaki istinaf talebi üzerine, dosyayı, bölge adliye mahkemesine göndermiş ise, bölge adliye mahkemesi, Kanunun 279/1-b maddesi gereğince istinaf başvurusunun reddine karar verecektir. İstinaf talebinde bulunan taraf, bu karara karşı, kararı veren Daireye itirazda bulunursa, Daire, itirazı kabul veya reddedebilecektir. Daire, itirazı yerinde görmediği takdirde, Kanunun 268/3-e maddesi gereğince, itirazı incelemek üzere, dosyayı, numara itibarıyla bir sonraki ceza Dairesine gönderecektir. İtirazı inceleyen Daire, itirazı yerinde görmediği takdirde, kesin olmak üzere itirazın reddine karar verecek, itirazı yerinde gördüğü takdirde ise, itirazı kabul edip, istinaf başvurusunun reddine dair kararı kaldırmak suretiyle, dosyayı, esas yönünden bir karar verilmesi amacıyla, dairesine gönderecektir.

İstinaf Mahkemesi tarafından verilen kararlar, CMK'nın 286. maddesinin sağladığı koşullar kapsamında, kural olarak temyize tabidir. Ülkemizde, adli yargı açısından temyiz mahkemesi olarak Yargıtay kabul edilmiştir. Bu sistemde, atlamalı temyiz sistemi yerine, kanun yolu denetimine tabi hükümlerin, öncelikle istinaf denetimine tabi tutulması ve yine belli şartların oluşması halinde de, istinafta verilen kararlar açısından da temyiz kanun yolunun öngörülmesi sistemi benimsenmiştir.

Bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı, ilk derece mahkemesinin direnebilmesi mümkün değilken, Yargıtayın kararlarına karşı, ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin direnebilmesi imkânı bulunmaktadır.

III. BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ TARAFINDAN VERİLEN KARARLAR

CMK'nın 280. maddesine göre, Bölge adliye mahkemesi, dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra; istinaf başvurusunun esastan reddine, düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine, hükmün bozulmasına, davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına, duruşma sonunda da, istinaf başvurusunun esastan reddine veya ilk derece mahkemesi hükmünün kaldırılarak yeniden hüküm kurulmasına karar verir. Buna göre;

A. İstinaf Başvurusunun Esastan Reddi Kararı

İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu saptandığında istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilecektir.³³

³³ Kaymaz (n 3) 116.; Birtek (n 12) 231.

Bu karar, ilk derece mahkemesinin kararının, kural olarak, her yönüyle usul ve yasaya uygun olduğunu, delillerin tam olarak toplandığını, fiil ve fail arasındaki ilişkinin ortaya konulduğunu ve hükmün, kanunda belirtilen koşulları taşıdığını ifade etmektedir. Buna karşın, esastan ret kararı verilmesi, hükmün, her zaman ve her yönüyle usul ve yasaya uygun olduğunu göstermez. Şöyle ki, aleyhe istinaf talebi bulunmayan bir durumda, sanık aleyhine olan hükümler uygulanarak eksik ceza tayin edilmiş olsa bile belirtilen yanlışlık ile aleyhe istinaf talebi bulunmadığı için hükmün düzeltilmediği veya bozulmadığı hususları, karar yerine yazılarak esastan ret kararı verilecektir. Aleyhe istinaf talebi bulunmasa bile bölge adliye mahkemesi, suç vasfının hatalı tayin edildiğini tespit etmiş ise, bu ihtimalde, hükmün kaldırılarak düzeltilmesine veya bozulmasına karar verilir, fakat sanığın kazanılmış hakları saklı tutularak, infazın, önceki ceza üzerinden yerine getirilmesi sağlanır.³⁴

Hükmün kesinleşmesini sağlayan kararla ilgili olarak tebligat ve infaz işlemlerini, ilgili ilk derece mahkemesi yerine getirecektir. Bölge adliye mahkemesinin kesin kararlarına karşı gidilebilecek tek yol, CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenen Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı olarak ifade edilen kanun yoludur. Kararın ilgilisi olan kişilerin veya ilk derece Cumhuriyet savcısının karara karşı itiraz hakkı bulunmamakta ise de, bu kişiler, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığını, itiraz yoluna gitmesi için tahrik edebilirler ve bu kuruma, doğrudan veya Daire aracılığıyla dilekçe göndermek suretiyle, kurumdan, itiraz yoluna gidilmesini isteyebilirler.³⁵

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10/03/2009 tarih ve 2009/2-43; 2009/56 Karar sayılı kararı gereğince; kesin nitelikteki hükümlerin suç vasfına yönelik aleyhe temyiz edilmesi halinde, temyize konu olabilecekleri kabul edildiğinden, katılan vekilinin, anılan hükmü “suç vasfına” ilişkin temyiz ettiğini ve kararın bu haliyle temyize tabi olduğunu belirterek esas yönünden inceleme yapmıştır.³⁶ Kanaatimizce, bu karar yerinde değildir. Yargıtay CGK'nın ilgili kararında, miktar itibarıyla kesin nitelikte olan, bir kanun yolu öngörülme ve verildiği an kesin olan kararlar kastedilmiştir. Oysaki, istinaf aşamasında geçen bir karar açısından, bir kanun yolu öngörülmüştür ve söz konusu hüküm, bu kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir. Bu durumda, suç vasfına yönelik aleyhe istinaf bulunsa bile Yargıtayın, dosya ile ilgili inceleme yapma yetkisi bulunmamaktadır. Bu nitelikteki kararlar ile Yargıtayın, istinaf alanına girmeye çalıştığı ve Yargıtay tarafından, istinafta kesinleşen birçok kararın, bu şekilde temyiz kapsamına

³⁴ Yargıtay 10 CD, E 2020/14609 K 2021/14538, 29.12.2021.

³⁵ Birtek (n 12) 351.

³⁶ Yargıtay 1 CD, E 2021/11305 K 2021/14658, 06.12.2021

alınması yönünde çaba gösterildiği görülmektedir. Oysaki, temyiz kapsamının hukuka aykırı olarak genişletilmesi durumunda, bölge adliye mahkemelerinin işlevsiz kalması, hukuki güvenliğin zedelenmesi ve yargılamaların gereksiz yere uzaması gibi sonuçlara yol açılması, söz konusu olabilecektir.³⁷ Bu tür kararların önüne geçilmesi açısından, Yargıtay ve bölge adliye mahkemeleri arasındaki sınırların kesin olarak belirlenmesi amacıyla yasal düzenleme yapılmasının yerinde olacağını değerlendirmekteyiz.

B. Düzeltilerek İstinaf Başvurusunun Esastan Reddi Kararı

CMK'nın 303. maddesinin birinci fıkrasının (a), (c), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yer alan ihlallerin varlığı hâlinde hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilir.³⁸

Bu kapsamda, CMK'nın 303. maddesinde sayılan durumlarda, bölge adliye mahkemesinin duruşma açmaksızın hükmü düzeltmek suretiyle esastan ret kararı vermesi mümkün hale getirilmiştir.³⁹

Bu şekilde, adil yargılanma hakkının gereği olarak davaların daha hızlı şekilde tamamlanmasını sağlamak temel ilkesinden hareketle, ilk derece mahkemesi tarafından yapılan hataların, bölge adliye mahkemelerince düzeltilmesi imkânı getirilmiştir.

Yargıtayın bazı Daireleri, bazı kararlarında, bölge adliye mahkemesince, duruşma açmaksızın beraat kararı verilemeyeceği gerekçesiyle, sair yönlerini incelemeyen hükmün bozulmasına karar vermektedir.⁴⁰ Kanaatimizce, bu kararlar, açık bir şekilde, CMK'nın 303/1-a maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Buna göre, dosyada toplanan deliller, beraat hükmü verilmesi için yeterli, toplanacak başka bir delil yok, eylem, Kanunda suç olarak tanımlanmamış, suçun sanık tarafından işlendiği sabit değil, suçun sanık tarafından işlenmediği sabit, suçun maddi veya manevi unsurları bulunmuyor, bu hususları tespit etmek için yeniden sanık savunmasının alınması gerekmiyor veya tanık vs. dinlenmeyecek ve duruşma açılrsa bile başkaca bir bilgiye ihtiyaç duyulmadan aynı karar verilecek ise, beraat kararının, duruşma açmaksızın ve düzeltilerek verilmesi mümkün olmalıdır. Belirtilen Yargıtay kararının usule uygun olduğu kabul edildiğinde, CMK'nın 303/1-a maddesinin uygulanacağı bir ihtimal kalmayacaktır. Oysaki, kanun koyucu, dosyadaki delillerle göre beraat kararı verilmesi imkânını getirmek suretiyle, yargılamaların hızlanmasını amaçlamıştır. Bölge adliye mahkemesi dar anlamda yargılama

³⁷ Selçuk (n 12) 325 vd.; Birtek (n 12) 231.

³⁸ Artuç/Elmas, (n 29) 532.; Birtek (n 12) 233.

³⁹ Kaymaz (n 3) 116.; Birtek (n 12) 233 vd.

⁴⁰ Yargıtay 8 CD, E 2021/15827 K 2022/146 10.01.2022.; Yargıtay 1 CD, E. 2021/12129 K 2021/15227 22/12/202.

yapma yetkisine haiz olduğundan, duruşma açsa bile bütün delilleri yeniden toplamayacak, gerek gördüğü eksiklikleri tamamlayacaktır. Bu nedenle, bu nitelikteki durumlarda, duruşma açılrsa bile suçtan zarar görenin dinlenilmesi, tanıkların dinlenilmesi gibi usuli işlemler yerine getirmeden beraat kararı verebilecektir. Suçtan zarar görenin, duruşma açılarak veya açılmadan verilen beraat hükmünü temyiz etme hakkı bulunduğundan, duruşma açılmaması, suçtan zarar gören açısından bir hak kaybına da yol açmayacaktır.

İstinaf mahkemesince, duruşma açılmamış olsa bile Anayasa'nın 141, 5271 sayılı CMK'nın 34/1, 230 maddeleri ile 1412 sayılı CMUK'un 308/7. maddeleri uyarınca, mahkeme kararlarının denetime olanak verecek biçimde açık ve gerekçeli olması ve denetim organlarının bu işlevini yerine getirmesi için, kararların gerekçeli olması ve gerekçe bölümünde, mevcut delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin açıkça gösterilmesi, ulaşılan kanaat ve delillerle sonuç arasında bağ kurulması gerektiği gözetilmelidir.

Uygulamada; beraat, düşme ve ret kararlarının duruşma açılmadan bölge adliye mahkemesince verilmesi durumunda, Kanunun 303. maddesi gereğince, sanığın beraatine, bu şekilde, hükmün düzeltilerek esastan reddine, şeklinde karar verilmektedir. Kanaatimizce, kanundaki düzenleme teknik olarak yerinde değildir. Bölge adliye mahkemesince duruşma açılmaksızın beraat kararı verilen durumlarda, düzeltilerek esastan ret kararı vermek yerine, sadece, beraat kararı verilmekle yetinilmesi, bu hususta da, kanunda düzenleme yapılması gerekmektedir.

İster duruşma açılsın isterse açılmasın, verilen kararın temyiz edilebilir olması, 286. maddesindeki kurallara göre belirlenecektir. Yani, bir hususta düzeltilerek esastan ret kararı verilmesi, kararın temyiz edilmeyeceği anlamını taşımayacaktır.

C. Bozma Kararı

İlk derece mahkemesinin kararında, 289. maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde, hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verilir.⁴¹ Kanunun 289. maddesine göre de, mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması, hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması, geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme

⁴¹ Artuç/Elmas, (n 29) 541. Kaymaz (n 3) 116.; Birtok (n 12) 235.

katılması, mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi, Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması, duruşmalı olarak verilen hükümde açıklık kuralının ihlâl edilmesi ve hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması durumları bozma nedeni olarak kabul edilmiştir.

17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı Kanununun 27. maddesiyle CMK'nın 280. maddesine yapılan eklemeye, soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmediğinin veya önödeme ve uzlaştırma usulünün uygulanmadığının anlaşılması ya da davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verileceği hüküm altına alınmıştır.⁴²

20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı KHK'nin 98. maddesiyle, bu maddenin, birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "maddede" ibaresi, "maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde" şeklinde değiştirilmiştir, daha sonra bu hüküm, 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Kanununun 92. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.⁴³

Yargıtay, istinaf başvurusunun esastan reddi kararlarına yönelik temyiz incelemesi yaparken, bölge adliye mahkemesinin o dosyada daha önce verdiği bozma kararının usul ve yasaya aykırı olduğunu belirtmek suretiyle hükmü bozmaktadır. Kanaatimizce, verilen bu kararlar yerinde değildir.

Zira temyiz merciinin, bozma kararlarını, denetleme yetkisi bulunmamaktadır. Bu noktada, belirtilen bu konu ile ilgili olarak bir yasal değişiklik yapılması uygun olacaktır.

D. Yeniden Yargılama Yapılması ve Duruşma Açılması Kararı

Hükme yönelik istinaf taleplerinin incelenmesinden sonra, esastan ret, düzeltilerek esastan ret veya bozma kararı verilemediği, fakat dosya ile ilgili eksiklikler veya yanlışlıklar bulunduğu takdirde, gerekli tedbirleri alındıktan sonra, davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına, duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunun esastan reddine, düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine veya ilk derece mahkemesi hükmünün kaldırılarak yeniden hüküm kurulmasına karar verilir.⁴⁴

⁴² Kaymaz (n 3) s. 116.

⁴³ Birtek (n 12) 242.

⁴⁴ Artuç ve Elmas, (n 29) 558. Kaymaz (n 3) 116.

Duruşma açılması durumunda, görülen eksikliklerin tamamlanması yoluna gidilerek, CMK'da öngörülen delillerin toplanmasına çalışılacaktır. Yapılan duruşmada, CMK'nın 281 ve 282. maddesi ile CMK'da öngörülen yargılama usulleri aynen uygulanacaktır. Bu kapsamda, sanığın veya diğer tarafların savunmaları yeniden alınabileceği gibi, keşif yapılması, bilirkişi raporu alınması veya diğer eksikliklerin tamamlanması yoluna gidilebilecektir.⁴⁵

Sanık lehine değerlendirme yapılacak ise; sanık, müdafii, katılan ve vekilinin davetiye tebliğ edilmesine rağmen duruşmaya gelmemesi hâlinde, duruşmaya devam edilerek sanığın sorgu tutanakları anlatılmak suretiyle davanın yokluklarında bitirilebileceği ihtar edilir ve bu kişiler, gelmeseler dahi yokluklarında yargılama yapılarak tamamlanır. Sanık aleyhine karar verileceği durumlarda, sanık dinlenmeden karar verilemeyecektir.

Salt duruşma açılarak karar verilmiş olması, verilecek kararın temyize tabi olduğu anlamına gelmez. Kararın temyize tabi olup olmadığı, CMK'nın 286/2. maddesindeki unsurlara göre belirlenecektir. Duruşma sonucunda verilen karar, gerekçeli olmalı ve hükmün ihtiva ettiği bütün unsurları içermelidir.

IV. İSTİNAF MAHKEMELERİNİN KESİN NİTELİKTEKİ KARARLARI

Kararın kesin nitelikte olması, söz konusu karar için bir kanun yolu öngörülmemiş olması veya öngörülen kanun yollarının tüketilmiş olması anlamlarına gelmektedir. Verilen bu kesin karardan sonra, mahkeme, infaz işlemlerinin yürütülmesi için kararı, ilgili Cumhuriyet başsavcılığına gönderecektir.

Bölge Adliye mahkemesinin bazı kararları kesin nitelikte iken, bazı kararları temyize tabi olarak verilmektedir. Kesin nitelikteki kararlarına karşı gidilecek olağan bir kanun yolu yoktur. Bu kararlara karşı, koşulların bulunması halinde, CMK'nın 308/A maddesi gereğince, olağanüstü bir kanun yolu olarak, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yoluna gitme hakkı bulunmaktadır.⁴⁶

İstinafın kesin nitelikteki kararlarına karşı, taraflardan biri temyiz yoluna başvurmuş ise, CMK'nın 296/1. maddesi gereğince, kararın temyiz edilemeyecek nitelikte olması nedeniyle, bölge adliye mahkemesi, temyiz başvurusunun reddine (kabul edilemez olduğuna) karar verir. Bu ret kararının, ilgili tarafa tebliğ edildiği tarihten itibaren, karara karşı, yedi gün içerisinde Yargıtaya başvurabilir. Fakat bu başvuru, hükmün infazını ertelemeyecektir. Bu nitelikteki bir kararın Yargıtaya gelmesi durumunda, Yargıtayın ilgili Dairesi de, CMK'nın 298/1. maddesi gereğince, temyiz başvurusunun reddine

⁴⁵ Feridun Yenisey, Duruşma ve Kanun Yolları, (Beta 1990) 10.; Kaymaz (n 3) 118.

⁴⁶ Birtek (n 12) 351.

karar verecektir.⁴⁷

CMK'nın 286. maddesine göre, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri kural olarak temyiz edilebilir. Bu kapsamda, ceza yargılaması sistemimizde, bölge adliye mahkemesinin bozma kararlarının, mutlak bir şekilde temyiz edilemeyeceği belirlenmiştir. Bunun dışında kalan kararların da kural olarak temyiz edilebileceği öngörülmüştür. Hangi kararların kesin nitelikte olduğu, Kanunda açık bir şekilde sayılmak suretiyle tahdidi bir yöntemle ortaya konulmuştur. Bu istisnaların dışında kalan hallerde, istinaf kararlarının temyize tabi olacağı kabul edilmektedir.⁴⁸

17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı Kanununun 29. maddesiyle eklenen CMK'nın 286/3. maddesine göre, ikinci fıkrada belirtilen temyiz edilemeyecek kararlar kapsamında olsa bile TCK'da yer alan hakaret (madde 125/3), halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit (madde 213), suç işlemeye tahrik (madde 214), suçu ve suçluyu övme (madde 215), halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama (madde 216), kanunlara uymamaya tahrik (madde 217), Cumhurbaşkanı hakaret (madde 299), Devletin egemenlik alametlerini aşağılama (madde 300), Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama (madde 301), silahlı örgüt (madde 314), halkı askerlikten soğutma (madde 318), suçları, Terörle Mücadele Kanununun 6. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28. maddesinin birinci fıkrası, 31. maddesi ve 32. maddesinde yer alan suçlar nedeniyle verilen ilk derece mahkemesi kararlarına yönelik istinaf talebi üzerine bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları temyize tabidir. Bu suçlar nedeniyle, ilk derece mahkemesince verilen kararlar ne olursa olsun, bu kararlara yönelik istinaf talebi üzerine bölge adliye mahkemesi tarafından verilen bozma kararları hariç diğer kararlar kesin nitelikte değildir.

Özel kanunlarda, temyize tabi olduğu açıkça belirtilen bölge adliye mahkemesinin bozma kararları dışındaki diğer kararları kesin nitelikte değildir. Bu kapsamda, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 59. maddesine, 11.07.2020 tarih ve 7249 sayılı Kanununun 10. maddesiyle bir hüküm eklenerek, avukatların, avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlar nedeniyle verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararları hakkında CMK'nın 286/2. maddesinin uygulanmayacağı, bu kararların temyize tabi olduğu hüküm altına alınmıştır.

Buna göre, avukatların işledikleri iddia olunan, hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma, görevi kötüye kullanma gibi suçlar nedeniyle verilen

⁴⁷ İbid 332.

⁴⁸ Kaymaz (n 3) 111.

cezalarla ilgili olarak bölge adliye mahkemesinin bozma kararları dışındaki diğer kararlarına yönelik temyiz yoluna gidilecektir. Örneğin, görevi kötüye kullanma suçunu işleyen bir kamu görevlisinin mahkûmiyet kararını esastan reddeden bölge adliye mahkemesinin kararı kesin nitelikte iken, aynı suçtan yargılanan ve mahkûmiyet hükmü alan avukatın mahkûmiyet kararını esastan reddeden bölge adliye mahkemesinin kararı temyize tabi olacaktır.

CMK'nın 286/2. maddesinde düzenlenen ve kesin nitelikte verilen kararlar sayma yoluyla belirlenmiştir. Bu kapsamda;

1. CMK'nın 286/2-a maddesine göre, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları kesindir.

İlk derece mahkemesi tarafından, suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit görülmesi halinde, ilgili suç için kanunlarda öngörülen hapis ve/veya gün para cezasına göre, TCK'nın 61. maddesindeki cezanın bireyselleştirilmesindeki ölçütler nazara alınarak temel ceza belirlenmektedir. Belirlenen temel cezadan sonra, sanık hakkında, teşebbüs, zincirleme suç, haksız tahrik, etkin pişmanlık, yaş, takdiri indirim gibi nedenlerden dolayı artırım ve indirimler yapılmak suretiyle sonuç hapis veya gün para cezası belirlenmektedir. Sonuç olarak belirlenen gün para cezası da, sanığın, sosyal ve ekonomik durumuna göre, TCK'nın 52/2. maddesi gereğince, adli para cezasına çevrilmektedir.⁴⁹

CMK'nın 286/2-a maddesi kapsamında, mahkemece, sonuç olarak 5 yıl veya daha az hapis cezası belirlenmiş ve bu hükmün istinaf edilmesi üzerine, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş ise, bu mahiyetteki istinaf kararı kesindir. İlk derece mahkemesi, 5 yıl veya daha az hapis cezası öngörmüş ve bu hükmün istinaf edilmesi üzerine, istinaf başvurusunun düzeltilerek esastan reddine karar verilmiş olması halinde de, belirtilen bu karar kesin niteliktedir.⁵⁰ Burada, ilk derece mahkemesinin sonuç olarak verdiği ceza dikkate alınacaktır. Bu çerçevede, ilk derece mahkemesinin verdiği 5 yıl hapis cezası ile ilgili verilen karar kesin olmasına rağmen, 5 yılın üzerinde verilen kararlara yönelik esastan ret veya düzeltilerek esastan ret kararları temyize tabidir.⁵¹

İlk derece mahkemesi tarafından 5 yılın üzerinde hapis cezası verildikten sonra, bölge adliye mahkemesi, söz konusu kararı düzeltmek suretiyle, cezayı 5 yıl veya altına indirdiği takdirde, bölge adliye mahkemesi kararının temyize tabi olup olmadığı tartışılmalıdır. Yargıtay 2. Ceza Dairesi, bir kararında, 12 yıl hapis cezasının, bölge adliye mahkemesi tarafından yapılan indirimler

⁴⁹ Birtek (n 12) 335.

⁵⁰ Yargıtay 4. C.D. 18/05/2022 Tarih ve 2022/1091; 2022/3755 E. K.

⁵¹ İbid 336.

sonucunda, 3 yıl 9 aya düşürülmesi şeklindeki kararın temyize tabi olduğunu belirtmiştir.⁵² Yargıtayın ilgili Dairesi, kararın kesinliğini, daha sonra bölge adliye mahkemesince yapılan değişiklikleri dikkate almadan, ilk derece mahkemesindeki sonuç cezaya göre belirlemektedir. Kanaatimizce, Kanunun 286/2-a maddesi gereğince, ilk derece mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine verilen bölge adliye mahkemesi kararının kesin olması için, ilk derece mahkemesi kararı 5 yıl ve üzerinde olmalıdır. Bu çerçevede, ilk derece mahkemesinin kararı 5 yılın üzerinde hapis cezası bile olsa, bölge adliye mahkemesi, bu cezayı 5 yıla veya 5 yılın altına indirmiş ise, bölge adliye mahkemesinin verdiği kararın kesin nitelikte olduğu kabul edilmelidir.

Sonuç olarak verilen 5 yıl ve altındaki hapis cezaları ile birlikte hükmedilen adli para cezalarının miktarı ne olursa olsun, verilen hapis cezası kesin nitelikte ise, adli para cezası ile ilgili verilen esastan ret kararı da kesin nitelikte olacaktır. İstinaf mahkemesinin esastan ret kararını duruşma açmak suretiyle veya duruşma açmadan vermesinin, kararın kesin olup olmaması üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.⁵³

2. İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları kesindir.

İlk derece mahkemesi tarafından, CMK'nın 286/2-a maddesi gereğince verilen 5 yıl ve daha az hapis cezasına ilişkin hüküm; istinaf geldikten sonra, bölge adliye mahkemesinin, söz konusu cezayı azaltan kararları da kesin niteliktedir. İlk derece mahkemesinin kararı 5 yıldan fazla ve cezanın azaltılması durumunda da öngörülen ceza 5 yıldan fazla ise, söz konusu kararın temyize tabi olduğu kabul edilecektir.⁵⁴

İlk derece mahkemesinin verdiği karar 5 yıldan az olmasına rağmen, örneğin ceza, 3 yıl olarak belirlendikten sonra bölge adliye mahkemesi, bu cezayı, 4 yıla çıkartırsa, söz konusu kararın, temyize tabidir. Yani, ilk derece mahkemesinin verdiği ceza, ister 5 yıl ve daha az, isterse 5 yıldan fazla olsun, cezayı artıran bölge adliye mahkemesi kararları temyize tabidir.

Sonuç olarak tayin edilen 5 yıl ve altındaki hapis cezası artırılmadan, hapis cezası ile birlikte verilen adli para cezasının artırılması durumunda, hapis cezası artırılmadığı için, kararın tamamının kesin nitelikte olduğu kabul edilecektir.

İlk derece mahkemesi tarafından verilen karardaki suçun vasfı, bölge adliye mahkemesi tarafından değiştirilmiş olsa bile ceza azaltılır ise, bölge adliye mahkemesinin kararının kesin olarak değerlendirilecektir. Buna karşın,

⁵² Yargıtay 2 .D, E 2018/1688 K 2018/4554 16./04.2018;

⁵³ Mustafa Artuç, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi Kapsamındaki Kararlar" (Haziran, 2021) Yıl: 9 S. 17 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 69, 76-77.

⁵⁴ Birtek (n 12) 336.; Yargıtay 2. C.D. 12/05/2022 Tarih ve 2022/3107; 2022/9236 E. K.

ilk derece mahkemesinin belirlediği suçun vasfından ziyade, kararın niteliği, bölge adliye mahkemesi tarafından değiştirilirse, örneğin, sanığın beraatine, ceza verilmesine yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verilir ise, Kanunun 286/2-d maddesi hariç olmak üzere, söz konusu karar, temyize tabi olacaktır.⁵⁵ Örneğin, ilk derece mahkemesi, nitelikli dolandırıcılık suçundan mahkûmiyet kararı verdikten sonra hükmün istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesi duruşma açmak suretiyle eylemin, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanması suçunu oluşturduğunu belirtmek suretiyle hüküm kurması ve öngörülen ceza miktarının, ilk derece mahkemesinin belirlediği ceza miktarıyla aynı veya daha az olması halinde, belirtilen bölge adliye mahkemesi kararı, değişen suç vasfına rağmen kesin olarak kabul edilecektir. Buna karşın, kanundaki istisnalar saklı kalmak kaydıyla ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet hükmü kaldırılarak beraat hükmü verilmesi veya kamu davasının düşmesine ya da sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi durumunda, bu mahiyetteki istinaf kararları temyiz kanun yoluna tabi olacaktır.

Aynı şekilde, adli yargı dışına verilecek görevsizlik kararları da, temyize tabidir.⁵⁶

İlk derece mahkemesinin verdiği beraat hükmü kaldırılmak suretiyle sanığın mahkûmiyetine karar verilir ise, verilen hüküm, temyize tabi olacaktır.⁵⁷

İlk derece mahkemesi, sanık hakkında 5 yıl ve daha az hapis cezası belirledikten sonra, sanık lehine istinaf başvurusu yapıldığı bir durumda, bölge adliye mahkemesi, suçun vasfının, ilk derece mahkemesince hatalı olarak belirlendiğini tespit edip, sanık hakkında belirlenen yeni suç vasfına göre, önceki cezaya göre, daha fazla ceza takdir edip sonuç cezayı belirleyerek, sanık aleyhine istinaf bulunmaması nedeniyle, kazanılmış hak ilkesi gereğince, infazın, önceki ceza üzerinden gerçekleştirilmesine karar vermiş ise, kazanılmış hak saklı tutulmuş olsa bile cezanın artırılmış olması nedeniyle, söz konusu bölge adliye mahkemesi kararının temyize tabi olduğu kabul edilecektir.

Yargıtay kararlarında da, aleyhe değiştirme yasağı gereğince sonuç olarak belirlenen cezanın, suç nedeniyle belirlenen ceza olmayıp, infaz edilen ceza olduğu ifade edilmiştir.⁵⁸ Kanaatimizce, bu ihtimalde, sonuç olarak infaz edilecek ceza aynı olsa bile sanığa, bölge adliye mahkemesi tarafından verilen

⁵⁵ Yargıtay 1. C.D. 27/04/2022 Tarih ve 2021/7355; 2022/3241 E. K.

⁵⁶ Yargıtay CGK, E 2018/38 K 2018/113 20.03.2018; Fidan Balcı ve Seyithan Öztürk, Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz (Adalet 2020) 307

⁵⁷ Birtek (n 12)337.

⁵⁸ Artuç (n 57) 78.; Kaymaz (n 3) 273.; Yargıtay CGK, E 2008/6-47 K 2008/43 04/03/2008.; Yargıtay 1 C.D, E 2014/2450 K 2014/5802 02.12.2014.

ceza, önceki cezaya göre artırılmış olduğu için, hükmün temyize tabi olduğu kabul edilmelidir.

Sonuç olarak tayin edilen 5 yıl ve altındaki hapis cezası artırılmadan, ilk derece mahkemesi tarafından uygulanmayan, TCK'nın 53. maddesi çerçevesinde güvenlik tedbirleri, 54 ve 55. maddelerine göre tayin edilen müsadere ve 58. maddesi çerçevesinde tekerrür hükümleri, ilk olarak bölge adliye mahkemesi tarafından uygulanmış ise, Yargıtayın bazı Daireleri, söz konusu tedbirlerin de hüküm niteliğinde olduğunu ifade etmek suretiyle kararın temyize tabi hale geldiğini ortaya koymuştur.⁵⁹ Kanaatimizce, söz konusu tedbirler, hükümle birlikte uygulanan güvenlik tedbirleridir. Sanık hakkında tayin edilen ceza artırılmadan, salt, bu hükümlerin uygulanmasına karar verilmiş ise, ceza artırılmadığı için, kararın temyiz edilemeyeceği kabul edilmelidir.

3. Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar kesindir.

20/07/2017 tarih ve 7035 sayılı Kanunun 20 maddesiyle yapılan değişiklik kapsamında, CMK'nın 286/2. maddesine “c” bendi eklenerek söz konusu düzenleme ihdas edilmiştir. TCK'nın 50. maddesinde belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde, ilgili hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi öngörülmüştür. İlk derece mahkemesi tarafından tayin edilen hapis cezası, seçenek yaptırımlara çevrildikten sonra, belirtilen hüküm istinaf edilirse, bölge adliye mahkemesinin verdiği esastan ret kararı kesin niteliktedir.⁶⁰

İlk derece mahkemesinin verdiği seçenek yaptırım kararındaki seçenek yaptırımı değiştiren veya bu yaptırımdaki süreyi değiştiren bölge adliye mahkemesinin kararı da kesin niteliktedir. İlk derece mahkemesi, hapis cezası vermesine rağmen, bölge adliye mahkemesi, bu cezayı, seçenek yaptırıma çevirmiş ise, sonuç olarak tayin edilen ve sanığın daha lehine olan seçenek yaptırım kararı da kesin nitelikte kabul edilmelidir.⁶¹ Buna karşın, ilk derece mahkemesi tarafından verilen beraat hükmünün istinaf edilmesi üzerine inceleme yapan bölge adliye mahkemesi, beraat hükmünü kaldırıp, sanık hakkında hapis cezası belirleyip bu cezayı da seçenek yaptırıma çevirmiş ise, Kanunun 286/2-d maddesindeki suçlar hariç olmak üzere, verilen karar temyize tabidir.⁶²

⁵⁹ Yargıtay 5 CD, E 2019/6122 K 2019/10932 20.11.2019.

⁶⁰ Birtok (n 12) 337.; Yargıtay 4. C.D. 10/05/2022 Tarih ve 2022/1473; 2022/11894 E. K.; Yargıtay 1. C.D. 17/02/2022 Tarih ve 2021/11454; 2022/1231 E. K.

⁶¹ Karşı görüş için bkz. Artuç (n 57) 78.; Kaymaz (n 3) 257.

⁶² Yargıtay 12. C.D. 26/04/2022 Tarih ve 2019/783; 2022/3335 E. K.

4. İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272. maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları kesindir.

Bu bent, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları kesindir, şeklinde bir düzenleme içermekteyken, Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarih ve 2018/71; 2018/118 E. K. sayılı kararı ile⁶³ adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle iptal edildikten sonra, 20/02/2019 tarih ve 7165 sayılı Kanunun 7. maddesiyle yeniden düzenlenerek ve 28/02/2019 tarihinde yürürlüğe girmek suretiyle son halini almıştır. Buna göre, belirtilen değişiklik hükümleri, kanunların zaman bakımından uygulanmasına ilişkin temel ilkeler gözetilerek, bu tarihten sonra verilen bölge adliye mahkemesi kararları açısından uygulama alanı bulacaktır.⁶⁴

31/03/2011 tarih ve 6217 sayılı Kanunun 23. maddesiyle değişik CMK'nın 272/3. maddesine göre, hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üç bin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine, üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine ve kanunlarda kesin olduğu yazılı

⁶³ İlgili kararda özetle, “Yargılamanın makul bir sürede sonuçlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması amacıyla da olsa hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin denetime tabi kılınmamasının sanığa aşırı bir külfet yükleyeceği açıktır. Diğer bir ifadeyle hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin denetime kapalı tutulmasıyla sanığa yüklenen külfet, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması amaçlarıyla haklaştırılmaz. Hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin mahkûmiyet hükmünün denetletirilmesi vasıtasıyla elde edecek bireysel yarar, makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi ilkesine feda edilemez. Bu itibarla bölge adliye mahkemesince ilk defa verilen ve hürriyeti bağlayıcı ceza içeren mahkûmiyet hükümlerine karşı denetim imkânının bulunmamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. 34. İtiraz konusu kuralda bölge adliye mahkemesinin sadece –yukarıda belirtildiği üzere- hükmün denetlenmesini talep etme hakkını sınırlamayan ilk derece mahkemesinin beraat kararının onanmasına ilişkin kararlarına değil ilk derece mahkemesinin beraat kararının bozularak ilk defa verilen mahkûmiyete ilişkin kararlarına karşı da temyiz yolu kapatılmıştır. Bu durumda ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmünün onanmasına ilişkin kararlar ile beraat kararının bozulması üzerine ilk defa verilen mahkûmiyete ilişkin kararlar arasında ayırım yapılmaksızın bölge adliye mahkemesinin kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü kararına karşı temyiz yolunun kapalı olmasını öngören kuralın bütünüyle iptali gerekir. . Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 36. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.” Şeklindeki gerekçe dayanılmıştır.

⁶⁴ Birtek (n 12) 338.; Kaymaz (n 3) 268.

bulunan hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Buna karşın, verilen hüküm, miktar itibarıyla kesin olmasına rağmen, suç vasfına yönelik istinaf veya temyiz bulunması durumunda, inceleme mercii, söz konusu hükmü esas yönünden inceleyerek, suç vasfının doğru olması halinde, istinaf veya temyiz başvurusunun reddine karar verecek, suç vasfının daha ağır bir cezayı gerektirmesi halinde ise esas yönünden bir karar verecektir.⁶⁵

AİHS Ek 7 nolu protokolün 2/2. maddesinde, hafif nitelikteki suçlar açısından, kanun yolunun kapalı olmasının, hak ihlali olmadığı belirtilmiştir.⁶⁶ Buna karşın, ülkemizde, ödenmeyen adli para cezalarının hapse çevrilmesinin öngörülmesi nedeniyle, doğrudan hükmedilen 3.000 TL ve altındaki adli para cezalarında kanun yolunun kapatılmasının hak ihlali kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.⁶⁷

Bu bendin uygulanması için, suç vasfının, kanundaki üst sınırının iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis ve bu suça bağlı adli para cezası öngörmesi gerekmektedir. Örneğin, TCK'nın 206. maddesinde yaptırım altına alınan, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun üst sınırı 2 yıl olarak belirlenmiştir. İlk derece mahkemesi, belirtilen bir suç tipiyle ilgili olarak yapılan yargılama sonunda beraat hükmü tesis edip, bölge adliye mahkemesi, bu kararı kaldırmak suretiyle sanığın hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verir ise, bu karar temyize tabidir.⁶⁸

İlk derece mahkemesi, beraat hükmü verdikten sonra, bölge adliye mahkemesi, bu kararı kaldırmak suretiyle sanığa, doğrudan 3.000 TL ve altında adli para cezası ile mahkûmiyetine karar verir ise, bu karar Kanunun 272/3. maddesi gereğince kesin niteliktedir. Buna karşın, beraat hükmünün kaldırılarak, sanığın, 3.000 TL'den fazla olmak üzere adli para cezasına mahkûmiyetine karar verilir ise, bu karar temyize tabi olacaktır.⁶⁹

Kanunun 286/1-d maddesi kapsamında, sonuç ceza ne olursa olsun, yargılama konusu olan suçun cezasının üst sınırı, 2 yıl ve daha az hapis cezası ve buna bağlı para cezası ise, ilk derece mahkemesinin bu suçla ilgili olarak verdiği beraat veya mahkûmiyet hükümlerine yönelik esastan ret kararları, düzeltilerek esastan ret kararları, mahkûmiyet hükmünün beraat kararına veya seçenek yaptırıma çevrilmesine dair kararları kesin niteliktedir. Aynı şekilde,

⁶⁵ Yargıtay CGK, E 2011/3-434 K 2012/1163 17.04.2012; Yargıtay 2. C. D. 12/05/2022 Tarih ve 2021/35792; 2022/8256 E. K.

⁶⁶ Kaymaz (n 3) 112.

⁶⁷ Sarıgül (n 7) 13.

⁶⁸ Balcı/Öztürk (n 59) 324; Cengiz Ünsal, Ceza muhakemesinde İstinaf (2. Baskı Seçkin 2016) 345.

⁶⁹ Artuç (n 57) 79.

bölge adliye mahkemesi, bu ihtimalde, ilk derece mahkemesi kararını azaltmış veya artırmış olsa da, verilen karar kesin olarak kabul edilecektir.⁷⁰

5. Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları kesindir.

CMK'nın 286/2-e maddesi kapsamında, ilk derece mahkemesinin salt adli para cezası öngörmesi durumunda, bu bent hükümleri uygulanır. Mahkemece, hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi durumunda ise, diğer bent hükümlerine göre, kararın kesin olup olmadığı belirlenir.⁷¹

Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemesinin verdiği karar ne olursa olsun, bu kararlara yönelik yapılan istinaf istemi sonucunda, bölge adliye mahkemesinin esastan ret veya düzeltilerek esastan ret kararı vermesi, mahkûmiyet kararını, beraat kararına çevirmesi veya beraat kararını mahkûmiyete çevirmesi, cezayı artırması veya eksiltmesi, kararın kesin olmasını önlemeyecektir. Suç vasfı değişse bile yeni suç vasfında da, söz konusu ceza, sadece adli para cezası ise aynı hükümler uygulanacaktır.⁷²

6. Sadece eşya veya kazanç müsadere sine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları kesindir.

CMK'nın 256. maddesine göre, müsadere kararı verilmesi gereken hâllerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir, hükmüne yer verilmiştir. 257. maddeye göre, 256. madde kapsamında verilmesi gereken kararlar, duruşmalı olarak verilir. CMK'nın 286/2-e maddesinde belirtilen müsadere, bu madde hükümlerine göre verilen müsadere kararlarıdır. Burada müsadere edilen eşya bir suç konusu olan, fakat hükümlerle birlikte müsadere edilmesi konusunda bir karar verilmeyen eşyadır.⁷³

Müsadereye tabi eşyanın değeri ne olursa olsun, müsadereye veya müsadereye yer olmadığına dair kararlara yönelik verilen esastan ret kararları kesindir. Hapis veya adli para cezası ile birlikte verilen müsadereye veya müsadereye yer olmadığına dair kararlara yönelik istinaf başvurusu sonucunda verilen bölge adliye mahkemesi kararlarının kesin olup olmadığı, asıl hüküm için ortaya konulan ilkelere göre belirlenecektir.

⁷⁰ İbid 79-81.

⁷¹ Birtek (n 12)338.; Yargıtay 7. C.D. 10/05/2022 Tarih ve 2021/19880; 2022/8999 E. K.

⁷² Artuç (n 57) 79.; Suç vasfının değişmesi durumunda, sonuç ceza aynı kalsa bile, hükmün istinaf tabi olması gerektiği hususunda bkz. Birtek (n 12) 337.; Artuç ve Elmas, (n 29) 373; Kaymaz (n 3) 264.

⁷³ Artuç (n 57) 81.

Kanunun 259. maddesine göre de, suç konusu olmayıp sadece müsadereye tâbi bulunan eşyanın müsaderesine sulh ceza hâkimi tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir. Bu kararlar, itiraza tabi olarak verilmektedir, bu nedenle, bu mahiyetteki kararlar istinaf denetimi dışındadır.⁷⁴

7. On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları kesindir.

Kanunda öngörülen cezanın üst sınırının 10 yıl veya daha az hapis cezası olması veya kanundaki cezanın adli para cezası olarak öngörülmüş olması durumunda, ilk derece mahkemesinin bu suç nedeniyle verdiği beraat hükmüne yönelik istinaf başvurusu üzerine bölge adliye mahkemesinin esastan ret kararları temyize tabi değildir.⁷⁵ Buna karşın, bu ihtimalde, ilk derece mahkemesinin verdiği beraat hükmünü kaldırıp mahkûmiyete, düşmeye veya ceza verilmesine yer olmadığına dair karara çeviren bölge adliye mahkemesi kararları temyize tabidir.

Kanunda öngörülen cezanın üst sınırının 10 yıldan fazla olması halinde, ilk derece mahkemesinin bu suç nedeniyle verdiği beraat hükmüne yönelik istinaf başvurusu üzerine bölge adliye mahkemesinin verdiği esastan ret kararları temyize tabidir.⁷⁶

Diğer bentlerde sonuç ceza dikkate alınırken, bu bentte, kesinlik sınırı belirlenirken, cezanın üst sınırı dikkate alınmıştır. Bazı yazarlar, suçun nitelikli hallerine göre yapılacak artırıma göre, 10 yıllık sürenin tespiti edilmesi gerektiğini savunmuşlardır.⁷⁷ Kanaatimizce, bu durumda, suçun nitelikli halleri dışında, temel ceza olarak belirlenecek maddedeki üst sınıra göre belirleme yapılmalıdır.⁷⁸

8. Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar kesindir.

CMK'nın 286/2-h maddesi gereğince, ilk derece mahkemesi; davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine hükmetmiş ve bu kararların istinaf edilmesi üzerine, bölge adliye mahkemesi, esastan ret veya düzeltilerek esastan ret kararı vermiş ise, bu karar temyize tabi değildir.⁷⁹

⁷⁴ İbid 80.

⁷⁵ Yargıtay 1. C.D. 18/05/2022 Tarih ve 2022/1091; 2022/3755 E. K.

⁷⁶ Birtek (n 12) s. 339.

⁷⁷ Kaymaz (n 3) 271.

⁷⁸ Aynı görüş için bkz. Balcı ve Öztürk (n 59) 325.; Birtek (n 12) 339.

⁷⁹ Kaymaz (n 3) 272.; Birtek (n 12) 340.; Yargıtay 6. C.D. 24/05/2022 Tarih ve 2021/17878;

İlk derece mahkemesi, davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine hükmetmiş ve bu kararların istinaf edilmesi üzerine, bölge adliye mahkemesi, kararı değiştirerek davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına veya güvenlik tedbirine hükmetmiş ise, bu karar da temyize tabi değildir.⁸⁰

İlk derece mahkemesi, davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine hükmetmiş ve bu kararların istinaf edilmesi üzerine, bölge adliye mahkemesi de, kararı kaldırarak beraat, mahkûmiyet veya güvenlik tedbiri uygulanmasına yer olmadığına karar vermiş ise, bu karar kesin değildir.

İlk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet veya beraat hükümlerinin istinaf edilmesi üzerine verilen düşme, ceza verilmesine yer olmadığına veya güvenlik tedbirlerine hükmedilmesine dair kararlar temyize tabidir.⁸¹ Temyiz edilemeyen birden fazla hükmün bir araya gelmesi halinde dahi temyiz yolu açık hale gelmeyecektir.⁸² Tek bir hüküm içinde, birden fazla ceza var ise, temyiz sınırı, toplam cezaya göre dikkate alınacaktır.⁸³

V. ANAYASAL İLKELER ÇERÇEVESİNDE KANUN YOLLARINA BAŞVURU HAKKI

“Hak” kelimesi, doğruluk ve hukukun tanıdığı yetkiler veya kişilerin bir durumu isteme imkânı,⁸⁴ hak arama özgürlüğü ise, hakların pozitif hukukça güvence altına alınması olarak tanımlanmaktadır.⁸⁵ Bu özgürlük, idari özgürlük veya siyasi ve yargısal başvuru özgürlüğü kapsamında değerlendirilir.⁸⁶

Anayasanın, hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesine göre, herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın 10. maddesine göre de, herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi

2022/7721 E. K.

⁸⁰ Karşı görüş için bkz. Kaymaz (n 3) 272.

⁸¹ Artuç (n 57) 79.

⁸² Ünsal (n 69) 346, Birtek (n 12) 340.

⁸³ Balcı ve Öztürk (n 59) 330.

⁸⁴ Servet Armağan, Temel Haklar ve Ödevler, (Fakülteler 1980) 2 vd.

⁸⁵ İbrahim Ö. Kaboğlu, Özgürlükler Hukuku, (4. Baskı Afa 1998) 15.

⁸⁶ Ayrıntılı bilgiler için bkz. Ayvaz Cebre, “Hak Arama Yolları ve Adil Yargılanma Hakkı” (2011) Y:2 C:1 S. 5, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 373, 375., Nuala Mole/Catharina Harby, Adil Yargılanma Hakkı, İnsan Hakları Kitapçıkları, (Almanya Ekim 2001) N: 3 10 vd.; Nur Centel, “Adil Yargılanma İlkesi ve Türk Hukukunda ki Bazı Sorunlar” C. 16 S. 1-2 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5.; Yavuz Atar, Türk Anayasa Hukuku (5. Baskı 2009) 10 vd.; Hasan Tahsin Fendoğlu, Anayasa Hukuku (Yetkin 2015) 5. vd.; Şeref Gözübüyük, Anayasa Hukuku (17. Baskı Turhan 2010) 100 vd.

inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.⁸⁷

Bu doğrultuda, AİHS'nin 6. maddesinde, adil yargılanma hakkı,⁸⁸ 13. maddesinde, etkili başvuru hakkı, sözleşmeye bağlı 7 nolu protokolün⁸⁹ 2. maddesinde de, cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı tanımlanmıştır.⁹⁰

Etkili başvuru hakkı, herkesin aynı derecede, yargı mercileri önünde davacı ve davalı olma hakkına sahip olup, iddia ve savunma hakkına sahip olduğunu, medeni hakları ihlal edilen herkesin, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir.⁹¹

AİHM, bireylerin haklarını aramanın en önemli yolunun, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanmak olduğunu, bu durumun, adil yargılanmanın bir gereği olduğunu, buna göre, bireylerin, mahkemeye erişim hakkının güvence altına alınması, bu konuda yapılacak sınırlandırmaların, mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek ölçüde olmaması gerektiğini ifade etmiştir.⁹²

Verilen kararlara karşı, üst makamlara başvuru; yargıya olan güveni artırma, keyfiliğini önleme ve adli hataları giderme gibi önemli fonksiyonları sağlamaktadır.⁹³ Buna göre, istinaf veya temyiz kanun yollarından en az birinin sistemde bulunması, bireylerin kanun yoluna başvurma hakkı açısından bir teminat olarak kabul edilmiştir.⁹⁴ Özellikle, Yargıtay gibi yüksek bir

⁸⁷ Hüseyin Turan, "Adil Yargılanma Hakkının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesindeki Yeri ve Önemi" (2009) S: 84 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 213, 215.

⁸⁸ AİHS 6. Madde için bkz. AİHM.pdf (yargitay.gov.tr) Erişim Tarihi: 05 Ocak 2022; AİHS, Hermi/İtalya [BD], § 60; AİHS; Sutter/İsviçre, § 30; AİHS, Monnell ve Morris/Birleşik Krallık, § 58; AİHS, Fejde v. Sweden, § 31., AİHS Madde Rehberleri (adalet.gov.tr), Erişim Tarihi: 06 Ocak 2022.

⁸⁹ Protokol, 01.11.1988'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 14.3.1985'te imzalamış olup 10.3.2016 tarihli 6684 sayılı Kanunla onaylayarak, Protokol'e en son taraf olan devlettir.

⁹⁰ Ek 7 nolu protokol, 2. Madde: "1. Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.

2. Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle önem derecesi düşük suçlar bakımından ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatini müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir." Hükmünü içermektedir.

⁹¹ Anayasa Mahkemesi, E 2016/29 K 2016/134 11.02.2016;

⁹² AİHM, Ashingdane/Birleşik Krallık, B.No: 8225/78, 28.5.1985, § 57; AİHM; Bellet/Fransa, B.No: 23805/94, 4.12.1995, § 36);

⁹³ Peter D. Marshall, A Comparative Analysis of the Right to Appeal, Duke Journal of Comparative and International Law, s.3, www.scholarship.law.duke.edu 17.05.2018. Erişim Tarihi: 03 Ocak 2022.

⁹⁴ Naci Şensoy, "İstinaf" (1946) C:12 S:4, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

mahkemenin bulunması da, ülkedeki içtihat birliğini sağlama ve teminat olma noktasında, önemli bir kazanım olarak kabul edilmiştir.⁹⁵

Bir hukuk sisteminde, ikinci derece yargılama yapan istinaf sisteminin bulunmaması, AİHM tarafından, sözleşmeye aykırı olarak değerlendirilmemiştir. Bir ülkede, bir şekilde üst kanun yollarına başvuru imkânı getirilmiş ise, kural olarak, bu yolun, hukuken kabul edilebilir olduğu ifade edilmiştir.⁹⁶

Üst kanun yollarına başvurma hakkı, Anayasamızda ve AİHS’de doğrudan yer almamış, ilk olarak, 16.12.1966’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve 23.3.1976’da yürürlüğe giren ve Türkiye’nin de 2003 yılında imzaladığı Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 14/5. maddesi kapsamında, “Bir suçtan mahkûm edilen herkes, mahkûmiyet kararının ve verilen cezanın kanun uyarınca daha yüksek bir yargı yeri tarafından incelenmesi hakkına sahip olacaktır.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu hak, AİHS açısından da, 1984 tarihinde imzaya açılan Ek 7 nolu protokolün ikinci maddesi gereğince tanınmıştır.⁹⁷

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, hangi kanun yolunun belirleneceği konusunda, sözleşmeciler devletlere takdir hakkı tanımış, buna göre, birden fazla kanun yolu belirlenmesi zorunluluğu öngörmemiş, fakat söz konusu kanun yolu denetiminin etkili olması gerekliliği, bir yükümlülük olarak sözleşmeciler devletlere yüklenmiştir.⁹⁸

Bu kapsamda, kanun yoluna başvurma imkânı, bireyler açısından ve yargılama hukuku bakımından bir hak olarak kabul edilmektedir. Mahkemelerin tayin ettiği hükme karşı bu hakkın tanınmaması durumunda, Anayasanın 36. maddesi kapsamında hak arama özgürlüğünün ve en genel anlamda AİHS kapsamında, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır.⁹⁹

1058.; Kubilay İnan, Ceza Yargılamasında Yasa Yolları (Seçkin 2006) 90.; Semih Gemalmaz, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri II. Uluslararası Sistemler, (Legal 2010) 113.; Cassandra Burke Robertson, The Right to Appeal, North Carolina Law Review, Volume 91, Number 4, UNC Faculty Publications, North Carolina, 2013, s.1225 <http://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4613&context=nclr> Erişim Tarihi: 12.01.2022.

⁹⁵ Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu (n 12) 1683.

⁹⁶ Kunter (n 7) 1043.

⁹⁷ Neslihan Can, “Adil Yargılanma Hakkı Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı” (Aralık 2018) C: 24 S: 2 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 766, 768.

⁹⁸ Sarah Joseph and Melissa Caston, The International Covenant on Civil and Political Rights Cases, Materials and Commentary, (3. Baskı, Oxford University Press, 2013) s. 507.; Can (n 97) 769.

⁹⁹ Karen Reid, A Practitioner’s Guide to the European Convention on Human Rights, Sweet&Maxwell and Thomson Reuters, (4. Baskı, 2011) 126.; Dovydas Vitkauskas and Grigoriy Dikov, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının

AYM’de, kanun yoluna başvurmayı bir hak olarak değerlendikten sonra, üst mahkeme tarafından, kesin bir karar verilmesinin, hâkim bağımsızlığına aykırı olmadığına karar vermek suretiyle, üst kanun yollarına yapılan başvuru sonucundaki kararların bağlayıcı olduğunu vurgulamıştır.¹⁰⁰

Bireylere, sınırsız bir şekilde hak arama özgürlüğünün tanınmasının gerekip gerekmediği uzun yıllar tartışılmıştır. Bu hakkın sınırsız tanınması durumunda, yargılamaları uzayacağı ve çıkmaza gireceği belirtilmektedir. Bu çerçevede, önemli olan, işlevselliği artırılmış, etkin ve adil yargılanma ilkeleri ile donatılmış kanun yollarının öngörülmesidir. Buna göre, bir sistemde, salt, birden fazla kanun yolunun bulunması hususu, sözleşmelerde veya anayasalarda bir güvence olarak görülmemektedir.¹⁰¹

Ülkemizde, istinafin bulunmadığı dönemlerde, Yargıtayın, hukuki denetimle birlikte, bölge adliye mahkemesi gibi vaka denetimi yapması, bir içtihat mahkemesi vasfından uzaklaşması ve işlerdeki birikme nedeniyle yargılamaların uzun sürmesi gibi nedenlerle, bölge adliye mahkemelerinin kurulması zorunluluğu doğmuştur. Kurulduğu tarihten sonra verilen hükümlerin de, öncelikle istinafa tabi olduğu kuralı getirilmiştir¹⁰²

İstinaf mahkemelerinin, sadece, 20/07/2016 tarihinden sonra verilen hükümleri incelemesi, bu tarihten önce verilen hükümlerin incelemesinin ise, salt Yargıtay tarafından yerine getirilecek olması hususunun, âdil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olmadığı belirtilmiş, AİHS’nin ek 7 nolu protokolünün 2. maddesine ilişkin raporda, kanun yolu denetimi ile ilgili usul ve esasların, sözleşmecî devletlerin iç hukukuna bırakıldığı değerlendirilmiştir.¹⁰³ Bu kapsamda, hangi yasa yoluna başvurulacağı hususu, etkin bir yasa yolu olmak kaydıyla, sözleşmecî ülkelerin iç hukukuna bırakıldığı için, AİHM’e göre, bu durumun, sözleşmeye aykırı olmadığı belirtilmiştir.¹⁰⁴ Ülkemizde de öngörülen

---

Korunması Çeviren: Serkan Cengiz, Avrupa Konseyi, (2. Baskı Nisan 2018) s. 28.

¹⁰⁰ AYM, 18.02.1971; 1970/31; 1971/21 E.K.

¹⁰¹ Turhan Tufan Yüce, Türk ve Alman Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları (Ötügen 1967) 13.; Nevzat Toroslu, “Ceza Yargılamasında Çabuklaştırma Sorunu” (Ağustos, 1996) Yeni Türkiye Dergisi Yargı Reformu Özel Sayısı 613.; Hakan Karakehya, Ceza Muhakemesi Hukuku II (Nisan 2015) 160.; Soyaslan (n 33) 519.; İtişgen (n 9) 375.

¹⁰² Erdem, Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf (n 7) 20.; Taner (n 8) 35.; İtişgen (n 9) 376.

¹⁰³ Kaymaz (n 3) 110.

¹⁰⁴ Explanatory Report to the Protocol No. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, pg.17-18. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c96fdt>. (Erişim Tarihi: 10/01/2022); Papon/Fransa, Başvuru No.54210/00, 25 Temmuz 2002, pg.101-106; Krombach/Fransa, Başvuru No. 29731/96, 13 Şubat 2001, pg.96-100 Erişim Tarihi: 10.01.2022

temyiz hakkının kapsamı ve niteliği dikkate alınarak, belirtilen tarihten önceki hükümler açısından istinaf kanun yolunun öngörülmemiş olması, adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde görülmemiştir. Çünkü adil yargılanma hakkı, iki dereceli yargılanma hakkını teminat altına almamaktadır.¹⁰⁵

AİHS, sözleşmeye taraf devletlerin, zorunlu olarak istinaf kanun yolunu düzenlemesini öngörmemiş iken sözleşmeye Ek 7 nolu protokolün 2. maddesi, hakkında mahkûmiyet hükmü verilen sanığın, söz konusu ceza hükmünü, üst dereceli bir mahkemeye incelettirme hakkı bulunmaktadır, hükmünü içermesi nedeniyle, bazı yazarlar, burada bahsedilen üst dereceli mahkemenin bölge adliye mahkemesi olduğunu iddia ederken¹⁰⁶, bazı yazarlar, burada kastedilenin, herhangi bir üst dereceli mahkeme olduğunu belirtmişlerdir.¹⁰⁷ Kanaatimizce, ilgili madde, herhangi bir üst kanun yolu düzenlemesinin yeterli olduğuna vurgu yapmıştır.

Kanun yoluna başvuru hakkı tek başına bir işlev yerine getiremeyecektir. Bu hakkın kullanılması ve üst dereceli kanun yolunda yapılan yargılama sırasında, etkili başvuru hakkı, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkına ilişkin teminatların uygulanması gerektiği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Buna göre;

1- Öngörülen kanun yolu, ulaşılabilir ve zahmetsiz olarak tasarlanmalıdır. Söz konusu kanun yolu, bireyleri, bu yola başvurmadan alıkoyacak şekilde zorlaştırıcı unsurlar taşıyorsa, bu durum, hak ihlali olarak değerlendirilebilecektir.¹⁰⁸

2- Sanığın dinlenilme hakkı ve bu şekilde savunma hakkının korunması ilkesi, üst kanun yolunda yapılacak yargılamada da geçerli olacaktır.¹⁰⁹ CMK'nın mülga 281/1. maddesinde, "Tutuksuz sanığa yapılacak çağrıda kendi başvurusu üzerine açılacak davanın duruşmasına gelmediğinde davasının reddedileceği ayrıca bildirilir" hükmü, AYM tarafından, Anayasanın 36. maddesine aykırılık nedeniyle AİHS'ye atıf yapılarak iptal edilmiştir.¹¹⁰ Teoride de, iptal edilen söz konusu düzenlemenin, amacı, maddi gerçeği bulma hedefi taşıyan ceza

¹⁰⁵ Kaymaz (n 3) 111.

¹⁰⁶ A. Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması (Turhan 2013) 312.

¹⁰⁷ Gökcan (n 12) 424., İtişgen (n 9) 376.; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu (n 12) 1322.; Kaymaz (n 3). 107.

¹⁰⁸ İlyas Doğan, İnsan Hakları Hukuku (2. Baskı Astana 2015) 550.; Can (n 97) 772.

¹⁰⁹ Yılmaz Aliefendioğlu, Bağımsız ve Yansız Yargılanma (Adil Yargılanma Hakkı) Türkiye'de İnsan Hakları Hazırlayan: Oya Çiftçi, (TODAİE 2000) s. 127.

¹¹⁰ AİHM, Neziraj/Almanya N: 30804/07.; Mustafa Ruhan Erdem, "AİHM'in Neziraj Kararı Işığında Sanığın İstinaf Duruşmasında Bulunmaması Nedeniyle İstinaf İsteminin Reddi" (Ekim 2014) C: 6, S. 259 Fasikül Hukuk Dergisi, 7, 8.

yargılaması ilkelerine aykırı olduğu ifade edilmiştir.¹¹¹ AYM’de, kanun yoluna başvurmanın, anayasal bir hak olduğunu, sanık veya müdafinin duruşmada bulunmaması nedeniyle istinaf başvurusunun reddedilmesinin, adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu değerlendirmiştir.

3- Gerekçeli karar verilmesi de, sanıkların adil yargılanmasının temel öğelerinden biri olarak görülmektedir. Buna göre, hükme dayanak olan gerekçenin yeterli olması, eylemin ve suçun fail tarafından işlendiğini gösteren olguların ve hukuka uygun olarak elde edilen delillerin karar yerinde tartışılması zorunludur.¹¹²

4- Silahların eşitliği ilkesi, savunma hakkının korunması, kişilere hukuki yardımdan yararlanma hakkının sunulması, aleni yargılama hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkının diğer unsurları olarak görülmüştür.¹¹³

AİHS’nin 7 No’lu ek protokolün 2/2. maddesi kapsamında, kanunla belirlenen hafif suçlarda, üst kanun yoluna başvuru olanağının bulunmaması hususu, bir hak ihlali olarak kabul edilmemiştir, hangi suçların hafif olacağı ise, sözleşmecî devletlerin iç hukukuna bırakılmıştır.¹¹⁴

Belli cezalar ve hükümler açısından, kararın, bölge adliye mahkemelerinde kesinleşmesi öngörülür iken, belli cezalar açısından, istinaf kanun yolundan sonra temyiz kanun yolu olanağının tanınması, hak arama hürriyeti açısından tartışılmaya değerdir.

¹¹¹ İlgili ceza yargılaması ilkeleri açısından bkz. AYM, E 2017/49 K 2017/113 14.6.2017. “Ceza yargılamasının asıl amacı maddi gerçeğe ulaşılmasıdır. Maddi gerçeğe ulaşılabilmesinin önemli şartlarından birini de adil ve etkin bir şekilde yürütülen ceza kovuşturması oluşturmaktadır. Ceza yargılamasında soruşturma ve kovuşturma evreleri bir bütün olup adil yargılanma hakkı, soruşturma evresinde olduğu gibi kovuşturma evresi yönünden de geçerlidir. Bu bağlamda savunma hakkının etkili kullanımı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, dolayısıyla etkin kovuşturma bakımından hayati derecede önemlidir. Bu açıdan da savunma hakkının etkin şekilde kullanılmasına hizmet eden müdafî yardımından yararlanma hakkı maddi gerçeğe ulaşmak amacına da hizmet eder. Başka bir ifade ile sanığın müdafî vasıtasıyla kovuşturma aşamasında kendini savunması, adil bir yargılamaya ve bu yargılama sonucunda verilecek hükmün maddi gerçekle örtüşmesine aracılık eder.” ; Kaymaz (n 3) 118.

¹¹² Uluslararası Af Örgütü, Adil Yargılanma Hakkı Çevirenler: Fadıl Ahmet Tamer ve Erol Kaplan (İletişim 2000) 254.

¹¹³ Sibel İnceoğlu, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı (2. Baskı Beta 2002) 364.; Osman Doğru, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları, C: 1 (Legal 2004) 68.; Can (n 97) 775, 780.; Gözübüyük/Gölcüklü (n 106) 292-293.

¹¹⁴ Council of Europe, Explanatory Report to the Protocol No.7 to the Convention for Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, (Strasbourg, 22.11.1984) 5, Çevrimiçi <https://rm.coe.int/16800c96fd> Erişim Tarihi: 15 Ocak /2022.; Kunter, Yenisey ve Nuhoğlu (n 12) 1225.

SONUÇ

İstinaf mahkemelerinin Türk yargı sistemine dâhil edilmesiyle birlikte, yargılamaların daha hızlı bir şekilde karara bağlandığı müşahade edilmiştir. Hızlı bir yargılamanın gerçekleşmesinde, bu mahkemelerden verilen kararların büyük bir bölümünün kesin nitelikte olmasının payı büyüktür.

Ülkemizde faaliyet gösteren on beş bölge adliye mahkemesinin kararları arasında farklılık olması, olası bir durum olarak görülmektedir. Buna göre, Yargıtay denetiminden geçmeyen bir suç açısından, farklı bölgelerde, farklı şekilde kararlar çıkması mümkündür. Bu kapsamda, aynı olay ile ilgili olarak, bir bölgede, mahkûmiyet yönlü kararlar çıkabilecekken, diğer bölgede, aynı olayın beraat kararı ile sonuçlanması mümkün olabilecektir. Bu durum, anayasanın eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edebileceği gibi adalete olan güveni zedeleyerek hukuk sisteminde bir kargaşa oluşmasına da yol açacaktır.

İçtihat farklılığını gidermek için tek yol bütün kararların temyiz kanun yoluna tabi olması değildir. Bu çerçevede, Yargıtayın sadece içtihat mahkemesi olmasının sağlanması, bölge adliye mahkemeleri arasındaki veya bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtay arasındaki koordinasyonu sağlayacak yasal mekanizmaların kurulması veya mevcut mekanizmaların daha işler hale getirilmesi ile birlikte içtihat birliğinin sağlanması mümkün olabilecektir.

Ülkemizde, suçun niteliğinden öteye, ilk derece mahkemesinde verilen ceza miktarına, söz konusu cezanın kanundaki üst sınırına veya kanunda, suçun temyize tabi olduğunun yazılıp yazılmadığına göre, kesinlik sınırı belirlendiğinden, alınan ceza miktarındaki farklılığa göre, aynı olay nedeniyle, bir yerde, temyiz yolu kapalı iken, diğer yerde, temyiz yolu açık olacaktır. Bunun sonucunda da, bir olayda, temyiz denetimi gerçekleşmeyecek, diğer bir olayda, bu denetim yapılabilecektir ve bu denetim sonucunda da, hukuksal açıdan farklı bakış açılarının doğduğu görülecektir.

Her ne kadar Anayasa, AİHS ve AİHS'nin 7 numaralı ek protokolünde, hangi hukuk yolunun benimseneceği konusunda, ilgili devletlere bir yükümlülük yüklenmemiş ise de, bazı kararlar açısından iki dereceli, bazı kararlar açısından ise üç dereceli bir sistem benimsenmiş olması, kanaatimizce, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı ilkelerine aykırılık teşkil etmektedir.

Yargıtayın, temyiz denetimi yaparken, sadece hukuki denetim yapması gerekirken, fiili olarak, hem hukuki hem de vaka denetimi yapması nedeniyle, kararı, bölge adliye mahkemesinde kesinleşen taraf açısından, Yargıtay denetiminin öngörülmemiş olması, taraflar arasında farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

İstinaf mahkemesinde kesinleşen kararlarda öngörülen ceza miktarları, yaptırımların üst sınırları ve suçların niteliği dikkate alındığında, bu suçların ve yaptırımlarının hafif nitelikte olmadığı, önemsiz kabul edilemeyeceği ve

Yargıtayın fiilen vaka denetimi de yaptığı dikkate alındığında, kararların salt istinafta kesinleşmesi hususu, uluslararası belgelerin koruduğu değerler bakımından, sakıncalar oluşturmaktadır.

CMK'nın 286/3. maddesinde veya özel bazı kanunlarda; tayin edilen hükmün niteliği, sonuç ceza, ve kanunlardaki cezanın üst sınırına bakılmaksızın, maddede belirtilen suçlar nedeniyle verilen bütün hükümlerin temyize tabi olması şeklindeki düzenlemeler dikkate alındığında ve diğer suç ve cezaların Kanunun 286/2. maddesi çerçevesinde kapsam dışı bırakıldığı gözetildiğinde, Yargıtay yolu öngörülmeleyen hükümler açısından eşitlik ilkesi ve hak arama özgürlüğü ile ilgili olarak şüpheler oluşacağı muhakkaktır.

Bu kapsamda, ceza yargılamasında, bölge adliye mahkemelerinden verilen bozma kararları hariç olmak üzere diğer bütün kararların temyiz kanun yoluna da tabi tutulması, temyiz ve istinaf yoluna ilişkin sınırların kanunla kesin olarak belirlenmesi, bölge adliye mahkemelerinin maddi ve hukuki denetim yapmasının sağlanması, Yargıtayın, sadece hukuki denetim yapan içtihat mahkemesi olması özelliğinin geliştirilmesi, sistemdeki kargaşaları önlemek için önem taşımaktadır.

İstinaf mahkemelerinde ve Yargıtayda görev yapan hâkim ve savcılarının donanımlarının artırılması, istikrarlı ve isabetli kararların verilmesi açısından, Yargıtayda görev yapan üyeler ile bölge adliye mahkemesinde görev yapan Daire başkanı ve üyelerin, belli bir eğitimden ve sınavdan geçirildikten sonra seçilmelerinin sağlanması, Yargıtayda görev yapan tetkik hâkimleri için asgari 5 yıl kıdemli olması şartının getirilmesi ve bölge adliye mahkemesinde görev yapmak için belli bir süre Yargıtayda görev yapmış olma şartının aranması gibi hususlar kurumsal alt yapının geliştirilmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bireylerin ulaşabileceği etkin kanun yollarının sağlanması ve bu şekilde adalete olan inancın geliştirilmesi, hukuk sistemimizin gelişmesine önemli katkılar sağlamış olacaktır.

KAYNAKÇA

Aliefendioğlu Y, Bağımsız ve Yansız Yargılanma (Adil Yargılanma Hakkı) Türkiye'de İnsan Hakları, Hazırlayan: Oya Çiftçi (TODAİE 2000).

Armağan S, Temel Haklar ve Ödevler (Fakülteler 1980).

Artuç M, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi Kapsamındaki Kararlar" (Haziran, 2021) Yıl: 9 S. 17 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 69-92.

Artuç M ve Elmas M. T, Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları (3. Baskı, Adalet 2019)

Atagün Ö. F, “Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi” (2019) 1, 10. <https://www.omeratagun.com/files/UK%20Supreme%20Court.pdf>, Erişim Tarihi: 02 Ocak 2022.

Atar Y, Türk Anayasa Hukuku, (5. Baskı 2009).

Balcı F ve Öztürk S, Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz (Adalet 2020).

Bayraktar K, “Ceza Yargılamasında İstinaf Kanun Yolu”, (TBB Yayınları 7-8 Mart 2003) N: 52 İstinaf Mahkemeleri Uluslararası Toplantı 177.

Birtek F, Ceza Muhakemesinde İstinaf (Adalet 2019).

Can N, “Adil Yargılanma Hakkı Işığında Denetim Muhakemesine Başvuru Hakkı” (Aralık 2018) C: 24 S: 2, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 766-783.

Cebre A, “Hak Arama Yolları ve Adil Yargılanma Hakkı” (2011) Y:2 C:1 S. 5, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 373-396.

Centel N, “Adil Yargılanma İlkesi ve Türk Hukukundaki Bazı Sorunlar” C. 16 S. 1-2 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2-14.

Centel N ve Zafer H, Ceza Muhakemesi Hukuku (Deta Yayınevi 2021).

Çınar A. R, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf (Adalet 2010).

Çınar A.R, Ceza Yargılamasında İstinaf Yolu, Prof. Dr. Ali Naim İnan’a Armağan, (2009).

Develioğlu F, Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lügat, (15. Baskı Aydın 1998).

Doğan İ, İnsan Hakları Hukuku, (2. Baskı Astana 2015)

Doğan K, “Ceza Muhakemesinde Hüküm” (2008) C:3 S:7 Ceza Hukuku Dergisi 171.

Erem F, “Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku” (1977) C: 34 S:1 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-9.

Erdem M. R, Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf (Seçkin 2010).

Erdem M. R, “AİHM’in Neziraj Kararı Işığında Sanığın İstinaf Duruşmasında Bulunmaması Nedeniyle İstinaf İsteminin Reddi” (Ekim 2014) C: 6, S. 259 Fasikül Hukuk Dergisi, 1-15.

Fendoğlu H. T, Anayasa Hukuku, (Yetkin 2015)

Gemalmaz S, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukuku Belgeleri II. Uluslararası Sistemler, (Legal 2010) Hollanda Yargı Konseyi, İsveç Ulusal Mahkemeler İdaresi (Mart 2007).

Gökcan H. T, “İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları” (Temmuz 2013) Yıl: 3 S. 10 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 421-454.

Gözübüyük Ş, Anayasa Hukuku (17. Baskı Turhan 2010)

Gözübüyük Ş ve Gölcüklü F, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması (Turhan 2013)

Hale L, President of Supreme Court Devolution and The Supreme Court Speech <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-180614.pdf> Devolution and the Supreme Court Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022.

Hakeri H, “Amerikan Ceza Hukukuna Genel Bir Bakış” (Aralık 2008) C. 3, S:8 Ceza Hukuku Dergisi 5-27.

İnan K, Ceza Yargılamasında Yasa Yolları (Seçkin 2006).

İnceoğlu S, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı (2. Baskı Beta 2002) 364.; Osman Doğru, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları C: 1 (Legal 2004).

İtişgen R, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf”, (2014) Yıl:5 S:16 Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 373-404.

Jean J.P, “Introduction” (22 Février 2017) Rapport de la commission de réflexion, 19 (<https://www.courdecassation.fr/IMG/03.%20Réforme%20de%20la%20Cour%20-%20Rapport%20de%20la%20Commission%20de%20réflexion%20&%20annexes.pdf>) Erişim Tarihi: 29 Ocak 2022.

Joseph S and Caston M, The International Covenant on Civil and Political Rights Cases, Materials and Commentary, (3. Baskı, Oxford University Press, 2013).

Kaboğlu İ. Ö, Özgürlükler Hukuku (4. Baskı Afa 1998).

Karakehya H, Ceza Muhakemesi Hukuku II (Nisan 2015).

Kaymaz S, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, (2016) C: LXXIV S. 1 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 107-121.

King E and Hawley J, çeviren: Lütem İ, “İngiliz (Common Law)’unun Gelişmesi” (1959) C:16 S:1 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/633464> Erişim Tarihi: 12 Ocak 2022.

Konuralp H ve Hanağası E, “Fransız Hukukunda İptal Amaçlı İstinaf Yolu” (2007) S:1 Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi (MİHDER) 1795-1818.

- Kuru B, Arslan R ve Yılmaz E, Medeni Usul Hukuku (Yetkin 2009).
- Kunter N, Muhakeme Hukuk Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Beta 1989).
- Kunter N, Yenisey F ve Nuhoğlu A, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku (Beta 2010).
- Marin J. C., “Allocution du Procureur Général Jean Claude-Marin”(11 Janvier 2016) La semaine juridique-édition générale supplément au N:1-2.
- Marshall P, D, A Comparative Analysis of the Right to Appeal, Duke Journal of Comparative and International Law, s.3, www.scholarship.law.duke.edu 17.05.2018. Erişim Tarihi: 03 Ocak 2022.
- Mole N and Harby C, Adil Yargılanma Hakkı, İnsan Hakları Kitapçıkları, (Almanya Ekim 2001) N: 3.
- Örücü E, “Karşılaştırmalı Hukukçu Gözüyle İskoç Hukuk Sistemi” (1990) C: 15 S: 18, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 71, 76., <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/259926> Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022.
- Özbek V. Ö, Ceza Muhakemesi Hukuku, (Seçkin 2006).
- Özbek V. Ö, Kanbur M.N, Doğan K, Bacaksız P ve Tepe İ, Ceza Muhakemesi Hukuku (Seçkin 2014).
- Özen M, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf” (2016) S:65 (4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2331-2388.
- Öztürk B, Tezcan D, Erdem M. R, Sırma Gezer Ö, Saygılar Kırıt Y. F, Özaydın Ö, Alan Akcan E ve Tütüncü E.E, Ceza Muhakemesi Hukuku (15. Baskı Seçkin 2021).
- Reid K, A Practitioner’s Guide to the European Convention on Human Rights, Sweet&Maxwell and Thomson Reuters, (4. Baskı 2011).
- Robertson C. B, The Right to Appeal, North Carolina Law Review, Volume 91, Number 4, UNC Faculty Publications, North Carolina, 2013, s.1225 <http://scholarship.law.unc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4613&context=nclr> Erişim Tarihi: 12.01.2022.
- Roxin C, “Strafverfanrenrecht”, Münschen, (1987)
- Sarıgül A T, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf (Türkiye Barolar Birliği 2012).
- Selçuk S, “Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri” (2013) C:19, S. 2 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergileri 319-361.

Schmallegger F, “Criminal Justice Today” (2005) An Introductory Text for the 21 st Century: (8 th Edition). New Jersey: Pearson Education.

Soyaslan D, Ceza Muhakemesi Hukuku, (Yetkin 2006).

Surlu M H, “İstinaf Usulünün Mevcut ve Öngörülen Sistem Açısından Karşılaştırılması ve Muhtemel Sorunlar” Türkiye’de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması Konferansı (Adalet Bakanlığı Yayını 2007).

Şahin C ve Göktürk N, Ceza Muhakemesi Hukuku II (5. Baskı Seçkin 2012).

Şensoy N, “İstinaf” (1946) C:12 S:4, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 1058-1070.

Taner M. T, Ceza Muhakemeleri Usulü (İstanbul Üniversitesi Yayınları 1955).

Toroslu N, “Ceza Yargılamasında Çabuklaştırma Sorunu” (Ağustos, 1996) Yeni Türkiye Dergisi Yargı Reformu Özel Sayısı 613-620.

Toroslu N ve Feyzioğlu M, Ceza Muhakemesi Hukuku (Savaş 2015).

Tosun Ö, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Muhakemenin Yürüyüşü (Sulhi Garan 1973)

Turan H, “Adil Yargılanma Hakkının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesindeki Yeri ve Önemi” (2009) S: 84 Türkiye Barolar Birliği Dergisi 213-230.

Uluslararası Af Örgütü, Adil Yargılanma Hakkı Çevirenler: Ahmet Tamer F ve Kaplan E (İletişim 2000).

Ünsal C, Ceza Muhakemesinde İstinaf (2. Baskı Seçkin 2016).

Ünver Y ve Hakeri H, Ceza Muhakemesi Hukuku (13. Baskı Adalet 2017).

Vitkauskas D and Dikov G, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Adil Yargılanma Hakkının Korunması Çeviren: Cengiz S, Avrupa Konseyi (2. Baskı Nisan 2018).

Yenisey F, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabul Sorunu (Fakülteler Matbaası 1979).

— —, “Temyizin Genişletilmesi Sorunu” (1986-1987) C:52, S:1-4 İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer’e Armağan. 1-10.

Yıldırım K, Hukuk Devletinin Gereği İstinaf (Nesil 2000).

Yılmaz E, İstinaf (Yetkin 2005).

Yurtcan E, Ceza Yargılaması Hukuku (Beta 2007).

Yüce TT, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuk Devleti Esasları (Erzurum 1968).

— —, Türk ve Alman Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları (Ötüken 1967).

www.uyap.gov.tr

